Izvješće Predsjednika Republike Hrvatske Dr. Franje Tuđmana o stanju hrvatske države i nacije u 1995. godini

(na zajedničkoj sjednici oba doma hrvatskog Sabora, 15. siječnja 1996.)

SADRŽAJ:

Štovani predsjednice Zastupničkog doma i Sabora Republike Hrvatske,
Štovana predsjednice Županijskog doma,
Dame i gospodo, zastupnici oba Doma hrvatskog državnog Sabora,
Štovani članovi hrvatske Vlade, i svi predstavnici izvrsne i sudbene vlasti,
Cijenjeni gosti, uzvanici i svi nazočnici!

I. 1995. GODINA NA KRAJU PETOGODIŠNJEG RAZDOBLJA SUVERENE HRVATSKE

U 1995. godini proslavili smo petu obljetnicu uspostave samostalne i nezavisne, suverene i demokratske hrvatske države.

Već zbog te činjenice, a pogotovo zbog načina na koji smo to obilježili - svečana sjednica hrvatskog državnog Sabora, prvi vojni mimohod i svečane proslave u čitavoj Hrvatskoj - prošla bi godina bila iznimno zapamćena.

Međutim, u njoj se zbilo toliko događaja, i od takvoga sudbonosnoga značenja, da je možemo nazvati godinom dovršenja uspostave samostalne Hrvatske, i njezine potpune, pa i izvanredne, međunarodne afirmacije.

Bila je to godina napregnutih političkih i diplomatskih pregovora, i takvih za mnoge iznenađujućih, velikih političkih i vojnih pobjeda Hrvatske, koje su stubokom izmijenile: i njezin položaj, i međunarodne okolnosti.

Munjevitim, velikim i složenim ratnim pothvatima oslobođena su područja središnje Hrvatske i zapadne Bosne.

Time je za buduća stoljeća osigurana opstojnost, ali i strateški interesi hrvatske države.

Hrvatska je nanijela potpun poraz velikosrpskom imperijalizmu, i njegovim dvostoljetnim planovima za osvajanje hrvatskih krajeva i hrvatskoga mora.

Ti uspjesi bili su najbolji, krunski, dokaz ispravnosti hrvatske državne politike u proteklih pet godina. S njima je obnovljena i učvršćena samosvijest hrvatskih ljudi da mogu ostvariti svoju samostalnu, za život sposobnu državu, usprkos nesklonosti svijeta. Valja, naime, imati na umu da je dio međunarodne javnosti, kao i domaći jugokomunistički nostalgičari, s nezadovoljstvom dočekao uspjehe hrvatske vojske u Hrvatskoj i u Bosni i Hercegovini, doživljavajući ih kao "elementarnu nepogodu".

Svojim pobjedama Hrvatska je promijenila strateške odnose snaga, te kao regionalna sila postala uvaženi međunarodni čimbenik.

To je omogućilo: uspjeh mirovne inicijative međunarodne zajednice, pod vodstvom SAD, postizanje Daytonskih sporazuma i njihovo potpisivanje u Parizu.

U okviru Daytonskih sporazuma, postignut je i sporazum o mirnom vraćanju okupiranih područja hrvatskog Podunavlja, pod hrvatski suverenitet.

U tom sklopu, od posebne je važnosti i potpisivanje sporazuma o stvaranju Zajedničkog vijeća za suradnju Hrvatske s BiH i Federacijom bošnjačko-hrvatskom, u duhu Washingtonskog sporazuma, koje je svoju prvu sjednicu održalo u Sarajevu 4. siječnja ove godine.

Sve tješnje i svrhovitije povezivanje domovinske i iseljene Hrvatske, došlo je, osobito, do izražaja u prigodi moga državnog posjeta Australiji i Novom Zelandu.

Ozračje općeg političkog raspoloženja hrvatskog naroda, njegova zanosa i ponosa zbog postignutih rezultata, očitovalo se posebno na primjeru "Vlaka slobode", u kojem je s državnim vodstvom simbolično bila čitava Hrvatska. Njegovim prolazom, od Zagreba preko Knina do Splita, zorno je potvrđena činjenica, da su zauvijek uklonjene sve zapreke, koje su sprečavale ne tek prometno jedinstvo sjeverne i južne Hrvatske.

U prošloj su godini održani i parlamentarni izbori, za Zastupnički dom Sabora, koji su označili dalji korak u učvršćivanju demokratskog poretka. Nakon njih došlo je do stanovitog preoblikovanja vlade, u smislu njenog smanjivanja i osposobljavanja za učinkovitiju operativnu djelatnost osloncem na solidnu radnu većinu u Saboru. Nikica Valentić otišao je po dogovoru, za novog premijera imenovao sam Zlatka Matešu, a većina ministara ostala je i u sastavu nove vlade.

U gospodarskom životu, usprkos povećanim izdacima za vojne potrebe, uzrokovanim velikom mobilizacijom i ratnim operacijama, uspjeli smo sačuvati stabilnost nacionalne valute - kune, i štoviše povećati kredibilitet zemlje u svijetu, a došlo je - prvi put u odnosu na predratno razdoblje - i do stanovitog gospodarskog rasta.

Sve u svemu, 1995. godina bila je godina burnih zbivanja, i važnih događaja od najvećeg povijesnog značenja.

Godina najvećih uspjeha od dana uspostave samostalne i demokratske hrvatske države!

Stoga je vise no začuđujuće, što smo suočeni s pojavama koje sve te uspjehe negiraju, s otvoreno izraženim nakanama da kompromitiraju i destabiliziraju postojeću demokratski uspostavljenu vlast, bez koje svih tih zadivljujućih uspjeha uopće ne bi bilo.

Takve su pojavnosti štetne po hrvatsku državnu politiku, kako s obzirom na rješavanje glavnih unutarnjih, tako i međunarodnih problema.

Bez obzira na svu različitost njihovih izvora i nakana, one mogu služiti, i biti sredstvo, samo onim snagama koje su zainteresirane za povratak na staro stanje, bez suverene Hrvatske.

Ni jednog momenta, ne smije se smetnuti s uma, da se sustavni napori za obaranje demokratske vlasti, koja je dovela do uspostavljanja samostalne hrvatske države, odigravaju u sjeni, pače i u okviru planova, neprestano prisutnih, itekako, utjecajnih međunarodnih čimbenika i silnica, o potrebi vračanja Hrvatske u nekakve jugoslavenske, pa i sire balkanske zajednice, kojima se daju i primamljiviji nazivi: Euroslavija, Jadranska konfederacija, Unija Jugoistočne Europe.

Samo stabilna i snažna Hrvatska može se othrvati novim povijesnim zamkama.

Rezultati koje smo dosada postigli, posebno u protekloj (1995.) godini, jamstvo su - na osnovama nacionalne sazrelosti hrvatskog naroda - i opstojnosti i budućnosti samostalne i suverene hrvatske države.

II. DOMOVINSKI RAT, OSLOBOĐENJE OKUPIRANIH PODRUČJA I ORUŽANE SNAGE

Na početku 1995. godine bilo je još pod okupacijom srpskih pobunjenika, odnosno jugosrpske vojske 11.051 čkm hrvatskog teritorija, ili 19,6% kopnenog, odnosno 12,3% ukupnog državnog teritorija.

Nakon što su srpski odmetnici (noću 28./29. travnja 1995.) terorističkim napadom na civilne putnike na autocesti kod Okućana (bila su 3 mrtva i 15 ranjenih) demonstrativno odbacili postignut sporazum, o postupnom prometnom i gospodarskom uključivanju okupiranih područja u ustavnopravni poredak hrvatske države, donio sam odluku da se pravni poredak u zapadnoj Slavoniji uspostavi vojno - redarstvenim snagama.

Okupirano područje zapadne Slavonije (Pakrac, Bogićevci, Medari, Okućani, Stara Gradiška, Jasenovac) oslobođeno je pothvatom "Bljesak" (1. i 2. svibnja 1995.) za svega 36 sati. Na tom području (pod UNPROFOR-om "Sektor Zapad"), pobunjeni Srbi imali su vojnu snagu jačine 4.000 ljudi u sastavu 18. zapadnoslavonskog korpusa, i osim toga dobrovoljno ili prisilno naoružano čitavo stanovništvo (oko 12.000), s dobro utvrđenim položajima, i u sumama s pripremljenim skladištima streljiva za dugotrajnu borbu.

S naše strane sudjelovale su postrojbe 1., 2., 3. i 5. gardijske brigade, 1. hrvatskog gardijskog zdruga, 81. gardijske bojne, pričuvne i domobranske postrojbe zbornih područja Bjelovar, Osijek i Zagreb, posebne redarstvene postrojbe i Hrvatsko ratno

zrakoplovstvo. O žestini neprijateljskog otpora govore naši gubici: 60 poginulih i 186 ranjenih.

Srpske odmetničke snage bile su razbijene u cijelosti, dio ih se predao, a s ostacima otišla je i većina civilnog pučanstva u Bosnu.

Strani vojni promatrači, i analitičari, bili su iznenađeni uspjehom i profesionalnom učinkovitosti hrvatskih oružanih snaga, ali su još uvijek izražavali sumnje da bi Hrvatska mogla takvo što ponoviti u kninskoj krajini.

Kao osvetu za doživljeni poraz u zapadnoj Slavoniji, te da bi nas zastrašili sa svojom raspoloživom raketnom tehnikom, srpski su pobunjenici, po nalogu Milana Martića, izvršili teroristički napadaj raketama "Orkan" na grad Zagreb (2. i 3. svibnja 1995.g.). Posljedice: 5 poginulih i 203 ranjenih (od kojih 19 djece).

I nakon što smo munjevitim "Bljeskom" oslobodili zapadnu Slavoniju, predlagali smo Beogradu i Kninu mirno uključenje okupiranih područja na osnovi jamstva etničkih i ljudskih prava.

Istodobno smo, za 5. obljetnicu Dana državnosti, 30. svibnja 1995., pripremili vojni mimohod na Jarunu, da bi hrvatskoj i svjetskoj javnosti pokazali što smo stvorili, u uvjetima potpunog embarga na naoružavanje, i s kakvom oružanom silom raspolažemo. Sudjelovale su postrojbe svih grana oružanih snaga: kopnene vojske, ratne mornarice i zrakoplovstva, opremljene najmodernijom ratnom tehnikom.

Hrvatski se narod prvi puta mogao uvjeriti da njegova država raspolaže sa suvremenom oružanom silom, a strani vojni promatrači bili su začuđeni, koliko tehnikom, toliko još i vise izvježbanošću i dojmom koji je ostavio časnički i vojnički sastav.

Bez obzira na sve, kninski pobunjenici ne odustaju od svojih nakana da i pod cijenu rata provedu odcjepljenje od hrvatske države, i ujedinjenje s bosanskim Srbima. U tom cilju, zajedno s bosanskim Srbima, napadaju zaštićenu zonu Bihaća. Pad Bihaća prijetio je humanitarnom katastrofom (poput Srebrenice i Žepe), i ugrozom strateških interesa Hrvatske. Stoga smo na sastanku državnih vodstava Hrvatske i Republike i Federacije BiH, u Splitu 22. srpnja 1995., prihvatili poziv za pružanje vojne pomoći Bosni. U vojnoj operaciji u jugozapadnom području BiH, u srpnju i kolovozu 1995. (pod nazivom "Ljeto '95"), oslobođeni su Bosansko Grahovo i Glamoč, cime je prekinuta glavna prometnica koja je spajala Knin s ostalim Srbima. Osim odterećenja pritiska na bihaćko područje ti su vojni uspjesi bili priprema za oslobođenje kninskog područja. U operaciji su sudjelovale postrojbe 1., 4., 5. i 7. gardijske brigade, 1. hrvatskog gardijskog zdruga, 81. gardijske bojne, pričuvne i domobranske postrojbe zbornog područja Split, Hrvatsko ratno zrakoplovstvo i postrojbe HVO (ukupno 12.400 pripadnika HV i 11.500 HVO). Naši gubici bili su 23 poginula i 180 ranjenih, dok su srpskim snagama naneseni golemi gubici u ljudstvu i tehnici.

Posto su me, predstojnik moga Ureda Hrvoje Šarinić i savjetnik Ivić Pašalić,

izvijestili da na pregovorima, koji su nakon Beograda vođeni i u Ženevi, pobunjeni Srbi ne prihvaćaju naše uvjete, donio sam odluku da oružane snage obave oslobađanje okupiranoga teritorija Banije, Korduna, Like i Dalmacije s Kninom. Operacija "Oluja" počela je 4. kolovoza (u 05.00 sati) i završila potpunim porazom pobunjenika 7. kolovoza (u 18.00 sati), nakon svega 84 sati. Hrvatski se barjak zavijorio na kninskoj tvrđavi 5. kolovoza, a već 6. kolovoza, kao državni poglavar posjetio sam Knin, nekadašnji prijestolni grad hrvatskog kralja Zvonimira, koji su jugokomunistička armija i srpski ekstremisti pretvorili u glavni grad tzv. Srpske republike Krajine. Na taj se način zorno očitovala činjenica, da je za svagda riješen glavni unutarnji problem hrvatske države.

Tim, dotada najvećim, pothvatom hrvatskih oružanih snaga, operacijom "Oluja", oslobođeno je 7.940 čkm okupiranog teritorija (14% kopnenog ili 8,8% cijelog hrvatskog teritorija).

U to vrijeme imali smo pod oružjem oko 200.000 ljudi, a izravno je u operaciji sudjelovalo 138.500 pripadnika HV, MUP-a i HVO (116.900 pripadnika Hrvatske vojske, 14.500 pripadnika redarstvenih snaga i 7.400 pripadnika HVO) sljedećih postrojbi: 1., 2., 4., 7. i 9. gardijska brigada, 81. gardijska bojna, 1. hrvatski gardijski zdrug, 28 pričuvnih brigada i 18 domobranskih pukovnija iz svih 6 zbornih područja i sastavi Hrvatskog ratnog zrakoplovstva. Njima su, na bojišnici dugoj 630 kilometara, bile suprotstavljene jake srpske snage, koje su činili: 7. kninski, 39. banijski, 21. kordunski, 15. lički korpus, te korpus specijalnih snaga, ukupne jačine oko 31.000 vojnika. Srpske snage imale su oko 300 tenkova, 425 topova i minobacača, 170 oklopnih transportera i 230 protuzračnih oruđa.

O žestini borbi i otpora govori podatak da su naše žrtve iznosile 228 poginulih, 15 nestalih i 1.205 ranjenih boraca.

Iz oslobođenog područja otišlo je u svemu oko 90.000 srpskog stanovništva, usprkos pozivima - mojim i hrvatske Vlade - da se svima, osim ratnim zločincima, jamce sva građanska i manjinska prava.

Ukupna jačina i prednost Hrvatske vojske, prije operacije, u odnosu na srpske snage procijenjena je, od stranih vojnih analitičara, nedovoljnom za takvu ofenzivnu operaciju, kad se protivnik nalazi u dobro uređenim položajima za obranu, i kada može računati sa čitavim, naoružanim, stanovništvom.

Oslobađanje središnjih dijelova Hrvatske sa Kninom, imalo je za Hrvatsku političko, strateško i gospodarsko značenje od neprocjenjive, i dalekosežne sudbonosne važnosti.

Nakon točno 4 godine, 1 mjesec i 2 dana, 26. kolovoza 1995. ponovno je uspostavljen redovni željeznički promet između sjeverne i dalmatinske Hrvatske. Taj povijesni cin obilježili smo, "Vlakom slobode", u kojem je na putu od Zagreba do Splita preko Knina bilo gotovo svo hrvatsko državno vodstvo i simbolično, prisutnošću brojnih predstavnika, sva domovinska i iseljena Hrvatska.

Način na koji je narod dočekivao "Vlak slobode" na svim usputnim postajama, i cijelim putem uz prugu, govorio je o svijesti i ponosu hrvatskih ljudi zbog napokon slobodne zemlje.

Neposredno nakon operacije "Oluja", u skladu sa sporazumom s vodstvom Republike i Federacije BiH, hrvatske vojne snage nastavile su tijekom kolovoza i rujna, zajedno s HVO i u suradnji s Armijom BiH, operacije (pod nazivom "Maestral") u jugozapadnoj Bosni. U toj su operaciji oslobođena sira područja Bosanskog Grahova, Bosanskog Petrovca, Glamoča, Drvara, Kljuca, Mrkonjić Grada, Sipova i Jajca.

Istovremeno postrojbe BiH oslobodile su Sanski Most i Donji Vakuf, pa je tada pod nadzorom hrvatskih i bosanskih snaga bilo vise od 54% teritorija BiH.

U oslobađanju jugozapadne Bosne sudjelovale su postrojbe 1., 2. i 3. gardijske brigade HVO, druge postrojbe HVO, te postrojbe 4. i 7. gardijske brigade HV, i 1. hrvatskog gardijskog zdruga.

Tijekom operacije "Maestral" hrvatske snage imale su 74 poginula i 226 ranjenih.

U svim vojno - redarstvenim pothvatima u 1995. godini hrvatske oružane snage imale su 473 poginulih, 24 nestalih i 2.017 ranjenih (poginuli i nestali cine 0,3%, a ranjeni 1,1% gledano u odnosu na ukupni broj sudionika), što je srazmjerno znatno manje negoli u ratnim primjerima drugih vojski.

Vojnim operacijama hrvatskih oružanih snaga u tijeku 1995. godine oslobođeno je 77% okupiranog teritorija Hrvatske.

Oslobođenjem središnjih hrvatskih područja, od zapadne Slavonije do Knina i Benkovca, omogućen je povratak: nakon "Bljeska" za 49.000 prognanika, a nakon "Oluje" za još 130.000 hrvatskih ljudi. Pod hrvatski suverenitet vraćeno je vise od 10% nacionalnog bogatstva, dok su troškovi prometnih usluga smanjeni za 20 do 30%; proradio je naftovod; otvorena je auto-cesta Zagreb-Lipovac (Bajakovo), a u elektroenergetski sustav uključene su 4 hidrocentrale, snaga kojih je jednaka hrvatskom dijelu nuklearke u Krškom.

Oslobođenjem 8.500 čkm privremeno okupiranog područja, Hrvatska je zadobila vojnu materijalnu vrijednost od približno 2 milijarde kuna (9 vojarni, 27 skladišta, 4 vojna vježbališta, 8 ostalih vojnih objekata, 2 zračne luke), te golem ratni plijen: preko 400 tenkova, oklopnih i drugih namjenskih vozila, 10 zrakoplova, preko 350 komada teškog topničkog i protuzračnog oruđa, te vise od 12 milijuna komada raznog streljiva i minsko-eksplozivnih sredstava).

Kao državni poglavar, i vrhovni zapovjednik oružanih snaga Hrvatske dodijelio sam, u ime Domovine, priznanja u obliku odlikovanja zaslužnim sudionicima Domovinskog rata. U prvom redu palim, nestalim i ranjenim vitezovima, među kojima su se osobito

isticali: generali Blago Zadro i Andrija Matijaš, brigadiri Ivan Čanić, Ivan Rebrina, Predrag Matanović, Stjepan Grgac, Ante Saskor, pukovnici Tvrtko Miloš, Branimir Anić, Damir Tomljanović, Ludvig Pavlović, pilot brigadir Antun Radoš, piloti pukovnici Mirko Vukušić, Marko Živković, Miroslav Peris, letači poručnici Ante Plazibat i Rade Griva, pilot pukovnik Rudolf Perešin, koji je nestao tijekom operacije "Bljesak", iz HRM bojnik Denis Spika i dočasnici Nikola Perleta, Miodrag Perkušić i Siniša Tkalec, ali i mnogi drugi ne manje zaslužni junaći.

Kao znak priznanja i počasti za sudjelovanje u operacijama "Bljesak", "Ljeto '95", "Oluja", i u "Iznimnim pothvatima", ustanovio sam posebne medalje kojima su odlikovani svi sudionici.

Za istaknute ratne zasluge u čitavom Domovinskom ratu, i posebno u 1995. godini, najzaslužnijima je dodijeljeno 4.774 visokih vojnih odlikovanja.

Pri kraju je i dodjela Spomenice domovinskog rata, koja se dodjeljuje svim vojnim i civilnim sudionicima. (Dosada ih je dodijeljeno 337.579).

Veliki broj vojnika, dočasnika i časnika promaknut je u vise cinove.

U čitavom Domovinskom ratu, od 1991.-1995. hrvatski narod imao je sljedeće ljudske žrtve: u Republici Hrvatskoj 10.668 poginulih i 2.915 nestalih (ukupno 13.583 poginulih i nestalih), te 37.180 ranjenih.

U BiH Hrvati su imali 9.909 poginulih i nestalih i 20.649 ranjenih.

Prema tome, ukupni hrvatski gubici iznose 23.492 poginulih i nestalih (20.577 poginulih i 2.915 nestalih) te 57.289 ranjenih osoba, što sveukupno čini 81.321 stradalih osoba. Od toga u Republici Hrvatskoj 50.763 ili 62%, a u BiH 30.588 ili 38%. To je 1,8% od ukupnog broja Hrvata u RH i BiH, ali broj žrtava (poginulih i ranjenih) u RH čini 1,4% od ukupnog hrvatskog stanovništva u RH, a u BiH 4% od hrvatskog stanovništva u BiH. U odnosu na ukupne žrtve, od 1,8% u Domovinskom ratu, hrvatske žrtve u II. svjetskom ratu iznosile su 5,9% od ukupnog hrvatskog pučanstva.

Ukupne materijalne žrtve Hrvatske iznose oko 145 milijardi kuna (oko 27 milijardi US$), prema dosada utvrđenim, izravnim ratnim štetama.

Oštećeno je, ili uništeno, oko 25% proizvodnih gospodarskih kapaciteta, 9% stambenog fonda, što čini oko 145.000 stambenih jedinica, oštećeni su, ili potpuno uništeni, brojni nepokretni spomenici kulture, oteta je golema hrvatska imovina u zemljama bivše zajednice. U navedeni iznos još nisu uključene vrijednosti oduzete vojne imovine, štete na području ekologije, štete na pokretnoj spomeničkoj baštini, gubici u prometnoj i gospodarskoj strukturi, te sve posredne štete.

Potpisivanjem Temeljnog sporazuma o mirnom vraćanju hrvatskog Podunavlja, te Daytonskog sporazuma o miru u BiH, stvorene su pretpostavke za demobilizaciju i

prijelaz na mirnodopski ustroj hrvatskih oružanih snaga.

U prošloj 1995. godini veličina Hrvatske vojske kretala se od 96.800 do 205.397 ljudi, a od tog broja bilo je 158.412 mobiliziranih vojnih obveznika.

U Domovinskom ratu sudjelovalo je i 38.350 pripadnika redarstvenih snaga Ministarstva unutarnjih poslova.

Odmah po završetku borbenih operacija proveli smo djelomičnu demobilizaciju, a nakon spomenutih sporazuma donio sam odluku o potpunoj demobilizaciji. Do kraja prosinca demobilizirano je 123.236 vojnih obveznika, a daljih 14.000 bit će otpušteno do kraja siječnja 1996..

Osim vojnih obveznika, demobilizirat će se i sva tehnička sredstva i motorna vozila, koja su bila mobilizirana za ratne potrebe Hrvatske vojske.

Koliki je ratni napor Hrvatska morala podnositi proizlazi iz činjenice da je u vremenu od 1991. do 1995. mobilizacijom bilo obuhvaćeno 360.070 vojnih obveznika, koji su 92,1% bili hrvatske nacionalnosti, 2,40% srpske, 1,18% muslimanske, a udio svake od desetak drugih manjina bio je ispod 1%.

Demobilizacijom se oslobađa znatan ljudski i tehnički potencijal za potrebe gospodarstva i obnove. Izravna ušteda u proračunu Ministarstva obrane zbog provedene demobilizacije procjenjuje se na oko 168 milijuna kuna mjesečno. Međutim, valja imati na umu da je pred nama zadaća dalje izgradnje i mirnodopskog ustroja Hrvatske vojske opremanjem najsuvremenijim tehničkim sredstvima, sukladno i primjereno našim potrebama, s obzirom na relativno najduže granice u Europi (2.958 km), te na poseban geostrateški položaj zemlje.

Moderne i jake hrvatske oružane snage jamstvo su mira i sigurnosti, štoviše i same opstojnosti suverene hrvatske države, pa i njenog svekolikog gospodarskog napretka.

Za normalizaciju sveukupnog života na oslobođenim područjima poseban je problem uklanjanje mina i neeksplodiranih ubojitih sredstava.

Prosuđuje se, da je u tijeku Domovinskog rata s obje strane bojišnice, postavljeno oko dva milijuna protuoklopnih i protupješačkih mina, te da je ispaljeno vise od milijun različitih topničkih projektila, od kojih najmanje 10% nije eksplodiralo. Zamašnost čišćenja proizlazi iz činjenice, da su raspoređene na prostoru u duzini 1.180 km i u širini od 4-10 km, i još k tome u okviru mnogih gospodarskih objekata.

Trenutno je na deminiranju angažirano 1.100 vojnika, redarstvenika i pripadnika Civilne zaštite, ali na toj zadaći mora se naći i civilna vlast.

Od trenutka oslobađanja područja, vojnici su zajedno s djelatnicima Civilne zaštite, razminirali veliki dio puteva, pruga, trasa dalekovoda, gospodarskih objekata i

stambenih jedinica, a dosada je razminirano oko dvjesta tisuća mina i neeksplodiranih projektila.

Problem razminiravanja je izuzetno velik, zahtijeva velike troškove (od oko 2,5 milijarde kuna ili oko pola milijarde američkih dolara) i višegodišnji neprekidan rad tisuća stručnjaka. Računa se, da bi 2.000 stručnjaka moralo raditi 8-10 godina na čišćenju mina.

Pri Ministarstvu obnove i razvitka osniva se posebno tijelo za organizaciju i provedbu razminiranja na cjelokupnom području Republike Hrvatske, a posebna vladina komisija priprema potpuni plan za razminiranje. Na tim poslovima moći će se zaposliti znatan broj demobiliziranih stručnih pripadnika HV, ali veći broj trebat će i posebno obučiti.

Zbog veličine i važnosti, problem smo internacionalizirali, upoznavši tijela UN, a i druge međunarodne čimbenike, pa i od međunarodne zajednice možemo očekivati određenu pomoć.

Hrvatska država mora osigurati trajnu skrb za sve ratne žrtve: za obitelji poginulih i nestalih, za invalide i ranjene. Ta obveza i formalno je utvrđena "Zakonom o pravima branitelja iz Domovinskog rata".

Do sada je stambeno zbrinuto 1.110 obitelji poginulih branitelja, 223 invalida sa 100% tjelesnim oštećenjem, 92 obitelji nestalih i zatočenih hrvatskih branitelja, te 372 invalida s postotkom tjelesnog oštećenja od 70-90%.

U 1995. godini Ministarstvo obrane je za rješavanje stambenih problema odvojilo 392.382.000 kuna, a za 1996. godinu predviđa se za izgradnju stanova iznos od 434.302.000 kuna, a dodatna sredstva osigurat će se prodajom vojnih stanova.

Nadalje, iz lisnice Hrvatskog fonda za privatizaciju, invalidima Domovinskog rata i obiteljima poginulih branitelja, dodijeljeno je ukupno 833 milijuna kuna u dionicama.

Po odluci Vlade započela je izgradnja kuca s posebnom prilagodbom za 105 najtežih invalida koji se kreću u invalidskim kolicima.

Do sada je sto postotnim invalidima dato na korištenje 100 automobila, a u tijeku je nabavka još 150 automobila.

Trenutno se u rehabilitacijskim centrima na liječenju nalazi 596 ranjenika.

Za sveukupne potrebe obrane - uključujući i spomenutu socijalnu skrb za ratne stradalnike - u 1995. godini izdvojeno je vise od trećine državnog proračuna, što je vise od desetine bruto domaćeg proizvoda.

Valja spomenuti da smo za opremu oružanih snaga, osim uvoza, činili posebne

napore za poticanje domaće proizvodnje vojne opreme i tehnike, što ostaje strategijsko opredjeljenje, sa zadaćom osiguranja kvalitete i ekonomske opravdanosti. Razvojem vlastite vojne tehnologije smanjujemo ovisnost o uvozu, i zapošljavamo naše gospodarske i ljudske potencijale. Već danas je naša vojna industrija osposobljena, ne samo za remont postojeće ratne tehnike, već i za proizvodnju najsloženijih tehničkih sredstava, pa i tenkova i ratnih brodova, i sve to na temelju vlastitog, domaćeg znanja. (Primjerice, prvi hrvatski pištolj, snajperska puška, raketni sustav, bacač lakih granata i dr., a među konstruktorima valja spomenuti Ratka Jankovica).

U vojnu proizvodnju uključeno je, u većem ili manjem opsegu, oko 300 gospodarskih subjekata, i vise od 15.000 izravnih izvršitelja, a za namjensku proizvodnju, Ministarstvo obrane trenutno ima sklopljene ugovore s 51 domaćom tvrtkom. Od većih industrijskih poduzeća koja su se istakla u podmirivanju vojnih potreba treba spomenuti: Specijalna vozila "Đuro Đakovic", KONCAR Zagreb, TORPEDO Rijeka, ZIS Krapina (udruga vojnih proizvođača), TANKER-COMMERCE Zadar, IMOSTROJ Imotski, RAPID Virovitica, ARMA Zagreb, TESLA-ERICSON Zagreb, ACM Zagreb, HEMERSON Zagreb, "Rikard Bencic" Rijeka, IM-Metal Ozalj, Metalna industrija Varaždin, "Petrač" Zagreb, pored mnogih drugih.

U izgradnji hrvatskih oružanih snaga i u iznimno teškim uvjetima Domovinskog rata, posebnu važnost posvećivali smo školovanju kadrova, koji su svoje borbeno iskustvo i ratno umijeće dokazali na bojištima, u "Bljesku", "Oluji" i u drugim pothvatima.

U našim vojnim školama do danas je uspješno završilo školovanje oko 6.800 časnika i dočasnika, od kojih su oko 10% svih polaznika pripadnici HVO.

U okviru međunarodne vojne suradnje valja spomenuti tečajeve organizacije MPRI, koje je u 1995. godini završilo oko 150 časnika i dočasnika.

Ministarstvo obrane školuje u civilnom visokom školstvu: 37 polaznika na magistarskom stupnju, 715 polaznika na visokoškolskim ustanovama i 1.230 u srednjim školama, a stipendira i 150 redovitih studenata fakulteta od interesa za HV.

U okviru profesionalne rehabilitacije školuje se 206 invalida Domovinskog rata.

U skladu sa svojom državnom politikom, a i prema međunarodnim obvezama Hrvatska održava i međunarodnu vojnu suradnju s pojedinim državama i s OESS, UN i NATO, radi stvaranja potrebnih pretpostavki za "Partnerstvo za mir".

U ovoj godini predstoji nam provedba sporazuma o mirnoj reintegraciji okupiranog hrvatskog Podunavlja (Istočna Slavonija, Baranja i Zapadni Srijem) koje čini 4,5% kopna ili 2,8% ukupnog teritorija.

Prije rata (po popisu 1991.) na području hrvatskog Podunavlja živjelo je ukupno 194.809 osoba, i to: 87.051 Hrvata (ili 44,7%), 39.880 Mađara i ostalih (20,5%) te

67.878 Srba (34,8%). Hrvati i ostale nesrpske manjine činili su, dakle, 65,2% od ukupnog stanovništva.

Prognanika iz okupiranog područja hrvatskog Podunavlja ima oko 100.000, od kojih je trenutno u Hrvatskoj 76.669.

Kontrolu okupiranog teritorija drže srpske snage tzv. 11. istočnoslavonskog korpusa, ali ima i dijelova 12. novosadskog korpusa jugoslavenske vojske, a i dobar dio stanovništva je naoružan.

U okviru daytonskih pregovora pristali smo na potpisivanje Temeljnog sporazuma o području Istočne Slavonije, Baranje i Zapadnog Srijema (potpisan 12. studenoga 1995.), da bismo izbjegli nove ljudske i materijalne žrtve.

S obzirom na to da smo u prošloj (1995.) godini završili ratno razdoblje za oslobađanje okupiranih područja, moguće je i potrebno učiniti sažeti osvrt na Domovinski rat.

Prije svega treba se podsjetiti na tisuće i tisuće onih kojima u ime Domovine treba izraziti zahvalnost za njihov udjel u Domovinskom ratu. Bilo je već rijeci o promaknućima u vise cinove i odlikovanjima, pa bi na ovom mjestu bilo uputno spomenuti barem neke od zapovjednika Hrvatske vojske koji su se posebno istakli u spomenutim pothvatima Domovinskog rata. To su: general-pukovnici Ante Gotovina, Josip Lucić i Đuro Dečak, general-bojnici Marijan Mareković, Miljenko Crnjac, Ivan Korade, Mirko Norac, Damir Krstičević, Ljubo Česić, Ivan Kapular, Milenko Filipović, Mile Ćuk, Nojko Marinović, Mate Šarlija-Daidža, stožerni brigadiri Mladen Kruljac, Zvonko Peternel, Renato Romić, Jozo Miličević, Stanko Sopta, Željko Glasnović, Mijo Jelić, brigadir Ante Kotromanović, pukovnici Mario Sunjic, Danijel Kotlar, i mnogi drugi. Istaknimo pritom, da je trećina ovdje nabrojanih došla iz iseljeništva, što je najbolji dokaz o veličini udjela hrvatskog iseljeništva u Domovinskom ratu.

Među pripadnicima Hrvatske ratne mornarice, pod zapovjedništvom admirala Svete Letice, u Domovinskom ratu posebno su se istakli: kapetan bojnog broda Kuzma Pecotić, pukovnik Zdravko Zuvela, kapetan korvete Mile Catlak, pripadnici "Odreda naoružanih brodova - Dubrovnik", a od pripadnika Hrvatskog ratnog zrakoplovstva, pod zapovjedništvom general-pukovnika Imre Agotića, posebno su se istakli general-bojnik Josip Culetic, stožerni brigadir Zdenko Radulj, brigadir Matko Raos, pukovnici Josip Hrgović i Vladimir Rajtar, Goran Pauk i Neven Livajić, itd..

Zasluge u planiranju, pripremi i vođenju operacija, tijekom Domovinskog rata, imaju prethodni i sadašnji načelnik Glavnog stožera Hrvatske vojske, stožerni general Janko Bobetko i general zbora Zvonimir Cervenko, te duznosnici Glavnog stožera, general-pukovnik Petar Stipetić, kontraadmiral Davor Domazet, general-bojnik Pavao Miljavac, a iz djelatnosti Ministarstva obrane iz područja opskrbe i političko-psihološke djelatnosti general-bojnici Vladimir Zagorec i Ivan Tolj, te brigadir Markica Rebić.

Ministar obrane Gojko Šušak osim uspješnog vođenja Ministarstva imao je posebnu ulogu u stvaranju hrvatskih snaga Herceg - Bosne i u ostvarivanju suradnje u ratnim operacijama oružanih snaga Hrvatske i Federacije.

U Domovinskom ratu, istaknutu ulogu imale su redarstvene snage Ministarstva unutarnjih poslova, a ministar Ivan Jarnjak osim općeg vođenja Ministarstva, i u ustroju redarstvenih snaga HR Herceg - Bosne i Federacije. U posebnim postrojbama redarstvenih snaga osobito su se istakli general-pukovnik Mladen Markač, i dužnosnici Dražen Curkovic, Mladen Leovac, Milan Asić, Zlatko Felja, Ivo Loborec itd..

Posebno valja istaknuti ulogu hrvatskog zdravstva, koje je od samog početka Domovinskog rata započelo ustroj čitavog zdravstvenog sustava prema potrebama ratnih okolnosti. U pripremi prvog ustroja hrvatskog ratnog saniteta sudjelovali su liječnici i nastavnici Medicinskog fakulteta u Zagrebu, a posebne zasluge pripadaju prvom i sadašnjem ministru zdravstva, dr. Andriji Hebrangu, zatim dr. Ivici Kostoviću, dr. Mati Granicu i dr. Zdenku Škrabalu. Ministar Hebrang bio je i predsjednik Kriznog stožera zdravstva članovi kojega su bili dr. Ivo Prodan, dr. Slobodan Deskovic, dr. Mate Ljubičić, dr. Miljenko Plavšić i Ivan Medved. U taj sustav tijekom 1991. i 1992. dobrovoljno se uključilo oko dvije tisuće liječnika iz cijele Hrvatske te iz Herceg-Bosne. Posebno treba spomenuti one koji su u obavljanju svoje plemenite dužnosti smrtno stradali: Anđelko Visic, Branko Guvac, Dragutin Krusic, te Ivan Sreter koji se vodi kao nestao.

Od liječnika koji su se osobito istakli u ratnim bolnicama bili su, među ostalima, Juraj Njavro, Krešimir Glavina, Miroslav Kincl, Josip Husar, Velimir Simunic, Goran Dodig i Mihovil Biocic.

Hrvatsko zdravstvo preuzelo je i brigu o ustroju opće zdravstvene zaštite u Herceg-Bosni, u njihovu ratnu sanitetu posebno su se istakli Vlado Tabak, Kornelije Brkić, Tugomir Gverić, Toni Kolak, Jadranko Barišić, Ivan Šarac, Ivan Bagarić, Željko Bušić, te osnivači zdravstvene službe u Franjevačkoj bolnici Nova Bila, Branimir Kulis i Tihomir Perić.

Uz već spomenute doprinose hrvatskih poduzeća u razvoju vojne proizvodnje, treba spomenuti i poduzeća koja su zaslužna redovitu i kvalitetnu opskrbu postrojbi Hrvatske vojske za sve vrijeme Domovinskog rata.

To su u prvom redu bila: PODRAVKA, PIK VRBOVEC, RAZVITAK (Metković), PIK KARLOVAC, ZAGREPCANKA, IPK OSIJEK, VINDIJA, ali i mnogi drugi proizvođači prehrambenih proizvoda. Među brojnim opskrbljivačima odjećom posebno treba istaci: CATEKS Čakovec, Tekstilni kombinat Zagreb, VARTEKS, VIS Varaždin, Pamučna industrija Duga Resa, LIO Osijek, "Virovitičanka" Virovitica, ZIVT Zabok.

Pri tome mnoga poduzeća uopće i nisu naplaćivala svoje proizvode, a i onda kada jesu tada su ili išli s nizom cijenom, ili pak strpljivo čekali, budući da Ministarstvo obrane jednostavno nije imalo sredstava za podmirenje svojih obveza.

U tom sklopu treba spomenuti Privrednu banku Zagreb pod vodstvom pokojnog Joze Martinovića (kasnije i ministra financija), i Martina Katičića kao pouzdanu financijsku potporu ukupnim ratnim naporima, te INU pod vodstvom Nikice Valentića, Franje Gregurića i Hrvoja Šarinića, kao pouzdanog dobavljača naftnih derivata za potrebe oružanih snaga.

U ovom sažetku valja spomenuti i brojne znanstvene i kulturne institucije, umjetničke i sportske skupine i djelatnike, koji su se na svoj način djelatno uključivali u obrambene napore: uključujući odlascima i djelatnošću na samom bojištu, ili pak svjedočenjem istine o Hrvatskoj pred svijetom.

Prisjetimo se Tomislava Ivčića i njegova STOP THE WAR IN CROATIA, zatim npr. CROATIAN ART FORCES: poznate "Čete hrvatskih umjetnika" na čelu s književnicima Josipom Paladom i Hrvojem Hitrecom, zatim družine Ad HOC, pa umjetničke skupine MOJA DOMOVINA, itd.itd.

Mnogi kulturni i znanstveni djelatnici izravno su kao dobrovoljci, s oružjem u ruci sudjelovali u Domovinskom ratu: primjerice, prvak HNK Sven Lasta koji je od samog početka rata kao obični vojnik bio na prvoj crti bojišta, a danas je pričuvni pukovnik HV, onda redatelj Slobodan Praljak, danas pričuvni general-pukovnik, redatelj Miro Međimorec, danas stožerni brigadir.

Treba se podsjetiti i brojnih domovinskih i iseljeničkih udruga, pokreta i akcija koje su sirom Hrvatske, Europe i svijeta pridonosile ukupnom obrambenom naporu.

Tijekom Domovinskog rata, Hrvatska radio i televizija, te ostala sredstva javnog priopćavanja dali su golem prilog sirenju istine o jugokomunističkoj i srpskoj agresiji. Svojim udjelom u Domovinskom ratu neki su položili i živote: Zvonimir Devernaj, Žarko Kaic, Gordan Lederer, Nikola Stojanac, Ivo Sipek, Gorki Živković, Đuro Podboj, Stjepan Penić, Zdenko Purgar, Pavo Urban, Zivko Krstičević, Tihomir Tunuković, Tomica Belavić, Željko Ruzičić, Ivan Marsic, a spomenimo i Sinišu Glavaševića cija je sudbina još uvijek nažalost neizvjesna.

Na kraju ovog osvrta valja podsjetiti da smo pune četiri godine vodili rat, a da formalno nismo mogli navijestiti ratno stanje. Nakon izbijanja srpske pobune, kolovoza 1990., na prijedlog Vlade i Predsjedništva Sabora, donio sam Odluku o uvođenju mjera pripravnosti.

Temeljem svojih ustavnih ovlasti, tijekom 1991. i 1992., donio sam i niz potrebnih naredbi i uredbi sa zakonskom snagom. One od njih koje su još uvijek na snazi u mirnodopskim uvjetima treba ukinuti, a neke od njihovih odredbi ugraditi u odgovarajuće zakone.

Kao državni poglavar, i vrhovni zapovjednik oružanih snaga mogu s punim pravom ustvrditi da smo u Domovinskom ratu izvojevali punu vojnu pobjedu. To smo postigli izgradivši hrvatsku oružanu silu u izvanredno nepovoljnim i teškim ratnim

okolnostima. Zadivljujućom pobjedom u Domovinskom ratu Hrvatska je postala respektabilna regionalna sila i bitan stabilizacijski čimbenik o ovom dijelu Europe.

III. VANJSKA POLITIKA I MEĐUNARODNI POLOŽAJ HRVATSKE

1. Odrednice hrvatske vanjske politike
2. Ostvarenje suverene vlasti na državnom području
3. Okončanje krize u Bosni i Hercegovini
4. Normalizacija odnosa sa SR Jugoslavijom (Srbijom i Crnom Gorom)
5. Hrvatska i europske integracije
6. Druge vanjskopolitičke aktivnosti

1. Odrednice hrvatske vanjske politike

U svom Izviješću hrvatskom državnom Saboru, na kraju 1994. godine, kao osnovne zadaće hrvatske vanjske politike naznačio sam:

- 1. ostvarenje suverene vlasti hrvatske države na cijelom državnom području, s tim da se ima na umu i strateška važnost razrješenja krize u Bosni i Hercegovini;

- 2. promicanje dobrih odnosa i suradnje Hrvatske s onim zemljama koje u svjetskoj i europskoj politici imaju najvažniju ulogu;

- 3. poticanje i unapređenje međunarodne (političke, gospodarske, kulturne i svake druge) suradnje, u skladu s načelima Ujedinjenih naroda i Organizacije o europskoj sigurnosti i suradnji sa svim zemljama, na ravnopravnim osnovama, ali uz čvrstu i dosljednu obranu vlastitih nacionalno-državnih interesa; i

- 4. usmjerenje Hrvatske prema europskoj gospodarsko-sigurnosnoj integraciji.

Sada, nakon godine dana, mogu se - jamačno - donijeti ocjene kako su i u kojoj mjeri ostvarene te bitne zadaće hrvatske vanjske politike.

2. Ostvarenje suverene vlasti na državnom području

Početak 1995. godine dočekali smo s mandatom UNPROFOR-a, koji je neuspješno provodio tzv. Vance-ov plan prema kojem su na području Hrvatske postojala 4

područja pod zaštitom UN.

Mirovne su snage svojim "neutralnim" i "nepristranim" odnosom prema neprestanom protivljenju pobunjenih Srba za ponovno uspostavljanje hrvatske vlasti, u stvari pomagale održanje okupacije.

S obzirom na to, da su takvo stanje pobunjeni Srbi koristili za sve čvršće povezivanje tzv. srpske krajinske republike s "ostalim srpskim zemljama", tj. s bosanskim Srbima i sa Srbijom, igrajući se države s predsjednikom, vladom, vojskom i posebnom valutom - na početku 1995. godine donijeli smo odluku o otkazu mandata mirovnih snaga. Na uporno zauzimanje međunarodnih čimbenika - koji su se uplašili da bi to moglo dovesti do proširenja, pa i općeg ratnog sukoba - pristali smo, nakon mog susreta i dogovora sa potpredsjednikom SAD Al Gorom, na novi, promijenjeni mandat mirovnih snaga pod imenom UNCRO (Rezolucija 981 Vijeća sigurnosti od 31. ožujka 1995. kojom je ukinut mandat UNPROFOR-u). Dobili smo čvrsta uvjeravanja da će se tijekom novog, promijenjenog mandata ostvariti mirna reintegracija.

Međutim, ni UNCRO snage nisu bile sposobne provesti reintegraciju okupiranih područja u cjelokupni državni sustav Hrvatske, jer su pobunjeni Srbi i dalje izigravali oživotvorenje rezolucija Vijeća sigurnosti, i konkretne dogovore o prekidu vatre i o postupnoj reintegraciji uspostavom gospodarskih i prometnih veza. Nakon što se očitovalo da srpski pobunjenici ne pristaju na mirnu reintegraciju, donio sam odluku da se vojno-redarstvenim pothvatom onemogući terorističko ometanje prometa i uvede pravni poredak na dotada okupirano područje zapadne Slavonije.

Velike ratne pobjede Hrvatske vojske promijenile su strateške odnose, i omogućile mirovnu inicijativu država tzv. Kontaktne skupine pod vodstvom SAD. Hrvatske pobjede konačno su srušile mit o srpskoj vojnoj snazi i premoći, mit u koji su vjerovali ne samo Srbi, nego i veliki dio zapadnih vojnih stručnjaka i političara.

Tim smo pobjedama osigurali strateške interese, štoviše i samu budućnost samostalne i suverene hrvatske države, jer vise ne može biti ugrožena iz samog njezinog središta. Učvrstili smo međunarodni položaj Hrvatske, postigavši da ona postane, kao glavna regionalna sila, strateški partner Sjedinjenih Američkih Država na ovom prostoru, i nezamjenjiv čimbenik u stvaranju novog međunarodnog poretka u ovom dijelu Europe.

3. Okončanje krize u Bosni i Hercegovini

Od početka agresije, na Hrvatsku i BiH, bilo je očito da je kriza u BiH jedna od najzamršenijih kriza u današnjem svijetu, zbog dubokih uzroka civilizacijsko-vjerskih, kulturnih i nacionalnih ili političkih suprotnosti, uvjetovanih ne samo naslijeđem povijesti. Na osnovi tih spoznaja osobno sam još na početku 1993. predlagao da se SAD odlučnije uključe u rješavanje te krize i da jedino NATO, kao vjerodostojna vojna

sila, može osigurati mir, koji treba i nametnuti onima koji ne prihvate političko rješenje. No, tek su promijenjenom strateškom situacijom, do koje je došlo nakon hrvatskih vojnih uspjeha, stvorene pretpostavke za mirovnu inicijativu država Kontaktne skupine - SAD, Njemačke, Francuske, Velike Britanije i Rusije - pod vodstvom SAD, što će reći i pretpostavke za postizanje daytonskih sporazuma i za njihovo potpisivanje u Parizu (14. prosinca 95.).

Nakon "Oluje" Hrvatska je sa svojim snagama bila u mogućnosti da nastavi operacije za oslobođenje Banja Luke i hrvatskog Podunavlja. To, međutim, međunarodni čimbenici nisu htjeli prihvatiti, zbog procjena da bi novih 300-500.000 izbjeglica, iz tih područja, neizbježno dovelo do izravnog uključivanja SRJ u sukob, i tako do opasnosti proširivanja rata, što bi onemogućilo započete mirovne napore.

Posto smo postigli čvrsta jamstva za mirno vraćanje okupiranih područja, na konferenciji u Daytonu Hrvatska je bila najuvaženiji konstruktivni čimbenik.

Uspješan završetak te konferencije značio je kraj rata, dolazak mira i početak stvaranja novog međunarodnog poretka na ovom području.

Sporazumom u Daytonu dogovoreno je ustavno uređenje BiH, po kojem ona ostaje složena država - pod nazivom Bosna i Hercegovina - koju cine dva ravnopravna entiteta, Federacija BiH i Srpska Republika.

Zajamčena je ravnopravnost hrvatskog naroda, kao konstitutivnog naroda i u Bosni i Hercegovini i u Federaciji bošnjačko-hrvatskoj. Da međunarodni čimbenici u svojoj zamisli stvaranja mira, i novog poretka na ovom prostoru, pridaju posebnu važnost Federaciji, svjedoci činjenica da je Sporazum o oživotvorenju Federacije BiH, koji su potpisali predstavnici hrvatskog i bošnjačko-muslimanskog naroda, ovjerovljen potpisima svjedočenja predstavnika SAD, Europske Unije i Njemačke. Sporazum su potpisali: Alija Izetbegović, Predsjednik Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine; Krešimir Zubak, Predsjednik Federacije Bosne i Hercegovine; dr. Haris Silajdžić, predsjednik Vlade Bosne i Hercegovine; Jadranko Prlić, dopredsjednik Vlade Bosne i Hercegovine; dr. Franjo Tuđman, Predsjednik Republike Hrvatske, uz tekst: "Predsjednik Republike Hrvatske podržava odredbu ovog sporazuma i pomagat će u njegovoj punoj primjeni".

Ističući tu činjenicu, ne smijemo, međutim, zaboraviti da o buducnosti BiH, i uopće čitavog prostora bivše Jugoslavije, očito ima različitih primisli. O njihovu postojanju očito svjedoci i jedno usputno pismo uz daytonski sporazum u kojem se predlaže, među inima, razmatranje carinske unije između BiH i sadašnje Jugoslavije.

Kao dodatak sporazuma o Federaciji, potpisan je i Prijelazni statut Mostara, prema kojem će Mostar biti jedinstven grad s nekoliko općina. Također su potpisani sporazumi, o povratku hrvatskih i bošnjačko-muslimanskih izbjeglica, u pojedine gradove u Federaciji, te muslimanskih izbjeglica s područja Velike Kladuše i Cazina, koji su (njih oko 30.000) izbjegli u Hrvatsku pred muslimanskom vlascu, nakon slamanja srpske opsade Bihaća.

U svezi s ovim sporazumom, treba spomenuti da su te izbjeglice pristale samo dijelom na povratak, tek kad je s vladom predsjednika Izetbegovića dogovoreno da im se zajamči sigurnost prisutnošću posebnog hrvatsko-tursko-sarajevskog redarstvenog odreda.

Ujedno treba odati priznanje predsjedniku Turske Suleymanu Demirelu, koji je pristao da Turska pošalje redarstvenu postrojbu, koja će zajedno s postrojbama MUP-a Hrvatske i Federacije, jamčiti sigurnost povratnicima, koji se, iako usporeno, ipak vraćaju svojim kućama.

Opstojnost i ravnopravnost hrvatskog naroda u Federaciji BiH, na osnovi njegove trajne povezanosti s Hrvatskom, osigurana je Sporazumom o uspostavi Zajedničkog vijeća za suradnju Republike Hrvatske s Bosnom i Hercegovinom i Federacijom Bosne i Hercegovine. Taj su sporazum u Daytonu pripremili, a u Parizu potpisali Predsjednik Republike Hrvatske, predsjednik Predsjedništva Bosne i Hercegovine Alija Izetbegović i predsjednik Federacije Krešimir Zubak.

Zajedničko vijeće bavit će se: poticanjem, strateškim planiranjem i usklađivanjem suradnje na svim područjima gospodarskog, kulturnog i znanstvenog života, usklađivanjem vanjske i obrambene politike, te svim pitanjima od obostranog interesa.

Zajedničko vijeće ima četrnaest članova s tim da je predsjednik Vijeća Predsjednik Republike Hrvatske, a potpredsjednik Predsjednik Predsjedništva Bosne i Hercegovine.

Sporazum o rješenju krize u Bosni i Hercegovini postignut je pod vodstvom SAD, uz sudjelovanje ostalih država tzv. Kontaktne skupine: Njemačke, Francuske, Velike Britanije i Rusije. Tim glavnim međunarodnim čimbenicima bilo je najvažnije postići mirno rješenje krize, trajanje koje bi moglo dovesti inače ne samo do još većih ratnih strahota, nego i do proširenja sukoba, s možebitnim civilizacijskim posljedicama.

U rješavanju bosanske krize, glavni međunarodni čimbenici polazili su od stanja nastalog četverogodišnjim ratom, s tim da se ono, u razgranicenju između Federacije i Srpske Republike, uobliči prema ranije predviđenoj osnovi 51:49%.

Da bi se to postiglo, hrvatska delegacija morala je pristati na odstupanje područja Mrkonjić grad-Sipovo, ali joj je za uzvrat srpska strana na naše uporno zahtijevanje morala ustupiti područje Odžaka u Bosanskoj Posavini.

Prema tome, Hrvatska nije izgubila Bosansku Posavinu u Daytonu, već ju je tu dijelom vratila, na podlozi svojih pobjeda i svoje politike.

Bosansku Posavinu izgubila je Republika Bosna i Hercegovina u ratu, usprkos tomu što smo za njezinu obranu slali i postrojbe Hrvatske vojske, za što smo bili optuživani pred svijetom gotovo kao agresori.

Uz izravnu hrvatsku pomoć održalo se jedino područje Orašja, ali unatoč izravnog sudjelovanja Hrvatske vojske i zapovjedi za obranu, pao je Bosanski Brod, zbog čega sam imenovao dvije komisije (listopada 1992.).

Uzroci gubitka tog područja bili su u nesrazmjeru snaga, ali i zbog izbjeglištva posavskog pučanstva u Slavoniju, te zbog velikog stradanja slavonskih gradova i velikih žrtava koje smo imali zbog rata u Posavini. (Samo kroz bolnicu u Slavonskom Brodu prošlo je vise od sedam tisuća ranjenih u Bosanskoj Posavini).

Svojim udjelom u ratu u Bosni i Hercegovini, Hrvatska je u najvećoj mogućoj mjeri zaštitila tamošnji hrvatski narod, pružila pomoć bošnjačko-muslimanskom narodu, a vojnim pobjedama u zapadnoj Bosni i Sporazumom o Federaciji osigurala i strateške interese hrvatske države.

U cjelini, ulogu Hrvatske u mirovnom procesu pozitivno je ocijenila čitava svjetska javnost, a većina političara i ozbiljnih svjetskih komentatora ocjenjuju da je iz rata i mirovnih pregovora jedino Hrvatska izasla kao stvarni, veliki, pobjednik.

Unatoč tome, takav ishod glede bosanske Posavine bolan je za cijeli hrvatski narod, a posebno je težak Hrvatima s tog područja. Koliko god treba s njima suosjećati, toliko treba razumjeti nužnost prihvaćanja daytonskog sporazuma, jer je on u interesu hrvatskog naroda u cjelini. Izostanak područja, koje je izgubljeno ratom, bit će nadoknađeno područjem koje je hrvatski narod dobio u zapadnoj Bosni, gdje će - kao i u zapadnoj i istočnoj Slavoniji - Hrvati iz Posavine moći naći novi miran i siguran dom, ako se ne stvore uvjeti za povratak.

4. Normalizacija odnosa sa SR Jugoslavijom (Srbijom i Crnom Gorom)

Jedan od najbitnijih rezultata Daytonske mirovne konferencije, od dalekosežne važnosti, jest sporazum, između hrvatskog i srpskog izaslanstva, o mirnom vraćanju još okupiranih područja hrvatskog Podunavlja, u ustavnopravni poredak Hrvatske.

Hrvatska državna politika izjasnila se od samog početka krize za normalizaciju hrvatsko-srpskih odnosa na osnovama međusobnog priznanja, tj. nakon što Srbija odustane od okupacije hrvatskih područja i prizna teritorijalni integritet hrvatske države. Normalizaciju hrvatsko-srpskih odnosa smatrali smo nužnom pretpostavkom, kako za rješenje srpske pobune u Hrvatskoj, tako i za postizanje mira, i za stvaranje novog međunarodnog poretka na tlu bivše Jugoslavije, štoćereći i na čitavom području Balkana i jugoistočne Europe. Osobno sam, još prije dvadesetak godina, pisao o potrebi "skandinavizacije" ovog područja, na osnovama međusobnog priznanja samostalnih država.

Sporazum o mirnom vraćanju još okupiranih područja znači da će taj, za Hrvatsku

danas najvažniji cilj, biti ostvaren bez podnošenja novih ljudskih žrtava i razaranja.

Pod nadzorom Privremene uprave, koju će činiti predstavnik SAD (određen general Jacques Klein), predstavnik hrvatske Vlade (određen potpredsjednik dr. I. Kostović), i po jedan predstavnik hrvatskih prognanika i manjina, te tamošnjeg srpskog puka, okupirana područja moraju biti razvojačena, razoružanjem srpskih pobunjeničkih paravojnih i redarstvenih postrojbi, u roku od mjesec dana nakon uspostave Uprave. Nakon toga prognanici se mogu početi vraćati svojim domovima. Njihovu sigurnost jamčit će redarstvene snage, koje će ustrojiti Privremena uprava, a sveukupni pravni i gospodarski sustav hrvatske države treba postupno i potpuno uspostaviti u prijelaznom razdoblju od godine dana, u sklopu kojeg treba provesti i izbore za lokalnu samoupravu. Iako je predviđena mogućnost produženja za još jednu godinu realno je pretpostaviti da za to nećemo dopustiti nikakve razloge.

Provedba temeljnog sporazuma omogućit će istovremeno dolazak hrvatskog pograničnog redarstva i carine na granicu sa SRJ. Uvođenje hrvatske vlasti, i povratak prognanika, izazvat će, jamačno, problem ostanka srpskog pučanstva. Suglasni smo da tamo mogu ostati svi starosjedioci, koji nisu počinili ratne zločine, a problem novodoseljenih treba rješavati na što normalniji, humani način, dajući im mogućnost izbora.

Sa srpskom i crnogorskom delegacijom postigli smo i sporazum o neodložnom rješavanju problema nestalih i zatočenih osoba.

Postignut je i načelni sporazum o normalizaciji odnosa između Hrvatske i Srbije (odnosno SRJ), na svim područjima, prije svega uspostavom prometnih i gospodarskih veza i normalnih diplomatskih odnosa. Normalizacija sveukupnih odnosa jamčila bi mirnu reintegraciju okupiranih područja, a bila bi od velike gospodarske važnosti i koristi, ne samo za Hrvatsku i Srbiju, nego i za druge države, prije svega zbog prometnog povezivanja jugoistočne i srednje Europe.

5. Hrvatska i europske integracije

Kao što sam već spomenuo, jedna od zadaća hrvatske vanjske politike jest uključenje u srednje-europski civilizacijski i gospodarski prostor, odnosno usmjerenje prema ciljevima europske integracije.

Premda se može reci, da smo s najvažnijim europskim zemljama ostvarili bitan napredak u međusobnim odnosima, ne možemo biti zadovoljni napretkom našeg uključivanja u europske integracije. Usprkos tome što smo ispunili sve bitne uvjete za ulazak u Vijeće Europe i za zaključenje sporazuma o suradnji s Europskom Unijom, te da je već načelno, i u potankostima, dovršen sporazum o uključenju u PHARE-program, još uvijek se odlažu konačne odluke o tim pitanjima. Ima mnogo osnova za pretpostavku, da se odluka o hrvatskom sudjelovanju i članstvu odgađa zbog toga, da

se i nadalje zadrži mogućnost pritiska na Hrvatsku, koja - zbog svojeg sadašnjeg položaja i utjecaja u ovom dijelu Europe - nije potpuno po volji nekim europskim čimbenicima, jer čini smetnju nekim njihovim političkim ciljevima.

Nije slučajno, da se u posljednje vrijeme, u pojedinim krugovima, pojavljuju ideje o potrebi neke nove jugoslavenske, ili balkanske, ili jadransko-crnomorske zajednice država, neke Euroslavije ili Unije Jugoistočne Europe. A sve se to obrazlaže potrebom tobožnjeg boljeg gospodarskog, carinskog i prometnog povezivanja ovog područja s Europskom Unijom.

Takve zamisli vuku korijen iz uvjerenja da je raspad bivše Jugoslavije bio nepotreban, jer se taj prostor mogao održati cjelovitim poticanjem demokracije i tržišnog gospodarstva. One su ne samo pogrešne, zbog nepoznavanja povijesnih prilika, i stečenih iskustava civilizacijski različitih naroda, nego su u suprotnosti sa stvarnošću, a za Hrvatsku su potpuno neprihvatljive.

Hrvatska je spremna na održavanje normalnih i ravnopravnih odnosa, i na široku suradnju sa svim susjednim zemljama, i sa svim državama Europe ili Europske Unije, ali se neće odreci svoje samobitnosti i samostalnosti. S obzirom na svoja povijesna iskustva, Hrvatska, koja je, htio to netko ili ne, sastavni dio srednjo-europske civilizacije, može ući samo u one integracijske odnose, koji joj jamce pripadnost toj civilizaciji, i - u prvom redu - njezinu neovisnost kao državnog subjekta. Kad je riječ o europskim integracijama, možemo istaci da sa zemljama Europske Unije, a i s NATO-om imamo uspješnu suradnju i bez formalne pridruženosti tim savezima.

6. Druge vanjskopolitičke aktivnosti

Glavni pravci djelovanja hrvatske vanjske politike, u prethodnom razdoblju, bili su usmjereni na promicanje hrvatskih interesa kod najvažnijih međunarodnih čimbenika - Vijeća sigurnosti UN, SAD i ostalih sila Kontaktne skupine, te Europske Unije. Sa zadovoljstvom možemo ustvrditi da su takvi napori urodili svrhovitim rezultatima.

Hrvatska je, zbog svoje principijelne politike, i osvjedočene državne čvrstine, postala oslonac i partner i SAD i zapadnom svijetu u nastojanjima za postizanje trajne stabilnosti u ovom području.

O razvitku svestrano dobrih odnosa sa SAD govore i višekratni moji susreti s predsjednikom Clinton-om, potpredsjednikom Gore-om, državnim tajnikom Christopher-om i podtajnikom Holbrooke-om, te brojni susreti ministara Granica i Suska, i drugih civilnih i vojnih hrvatskih dužnosnika s američkim.

Takvim svojim djelovanjem, i suradnjom sa SAD, a među europskim državama posebno s Njemačkom, Hrvatska stječe uvjete za pristupanje programu Partnerstva za mir i za uključenje u cjelokupni integracijski i sigurnosni zapadni sustav.

U prošloj godini došlo je i do bitnog poboljšanja međusobnih odnosa s Francuskom. To se posebno očitovalo u prigodi mog posjeta predsjedniku Chiracu, kad su dogovoreni dalji pomaci na području političke i gospodarske suradnje Hrvatske i Francuske.

Za međunarodnu afirmaciju Hrvatske, od osobitog značenja bila su sudjelovanja na svim najvažnijim međunarodnim sastancima: sastanak na vrhu u povodu 50-te obljetnice UN; o društvenom razvitku u Kopenhagenu; na proslavama obilježavanja 50-te obljetnice pobjede nad fašizmom i okončanja drugog svjetskog rata u Parizu, Londonu i Moskvi; na vrhu nesvrstanih zemalja; na skupovima Srednjoeuropske inicijative, Podunavskih zemalja i Zajednice Alpe-Jadran.

Svi ti brojni skupovi i susreti s mnogim svjetskim državnicima dali su dobre prilike za afirmaciju Hrvatske kao srednjoeuropske, sredozemne i podunavske zemlje, za objašnjavanje i promicanje osnovnih odrednica hrvatske vanjske politike.

Državni posjeti Australiji i Novom Zelandu (od 18.-28. lipnja 1995.) imali su veliko značenje za razvitak i produbljenje odnosa s tim zemljama, a posebno za jačanje veza Domovinske i iseljene Hrvatske. S osobitim zadovoljstvom ističem da sam tom prigodom u Canberri otvorio novu velebnu zgradu hrvatskog veleposlanstva koju su svojim sredstvima izgradili naši ljudi u Australiji.

U proteklom razdoblju došlo je do daljnjeg razvitka dobrih odnosa s mnogim azijskim zemljama. Osim dobrih, prijateljskih odnosa s Narodnom Republikom Kinom, došlo je do napretka u odnosima s drugim azijskim zemljama, npr. s Indonezijom, Malezijom i Republikom Korejom. Može se očekivati da će u nastupajućem razdoblju doći do plodonosnih gospodarskih odnosa i s drugim zemljama tog najvećeg kontinenta.

Veoma se dobro razvijaju odnosi, osobito poslije uloge Hrvatske u razrješenju krize u BiH, s državama članicama Konferencije islamskih zemalja. S obzirom na velike mogućnosti gospodarske suradnje s tim zemljama, bit će uputno promicanje dobrih međusobnih odnosa s tim zemljama i u okviru Zajedničkog vijeća s BiH.

Treba spomenuti da se već dosad uspostavljeni prijateljski odnosi s Argentinom (koju sam posjetio od 30.11.-02.12.1994.) i sa Čileom (od 27.-29.11.1994.), i dalje dobro razvijaju, a valja posvetiti veću pažnju daljnjem promicanju odnosa i s ostalim državama Latinske Amerike.

Za 1996. godinu imam pozive za 12 državnih posjeta, četrnaestorici državnih poglavara i predsjednika vlada upućen je poziv za posjet Hrvatskoj, što se razumljivo zbog vremenskih i financijskih mogućnosti neće moći sve ostvariti.

Na kraju treba istaknuti da Hrvatska ima dobre odnose s gotovo svim zemljama članicama UN, o čemu najbolje govori sklapanje vise od 50 međunarodnih ugovora, koji uređuju međudržavne odnose na svim područjima, od gospodarske do

znanstvene i kulturne suradnje, sve do ukidanja viza.

IV. DRŽAVNA UPRAVA I DEMOKRATSKI POREDAK

1. Djelovanje vrhovnih tijela državne vlasti
2. Državna uprava i lokalna samouprava
3. Demokracija i ljudska prava
4. Stanje sigurnosti i zaštite ljudi i imovine

1. Djelovanje vrhovnih tijela državne vlasti

Štovani zastupnici hrvatskoga državnog Sabora!

I u protekloj godini, kao i tijekom svih godina od uspostave suverene i demokratske države Hrvatske, najviša tijela državne vlasti djelovala su sukladno ustavnim i zakonskim ovlastima.

Uz puno poštivanje načela diobe vlasti, činili smo napore da se usklađuje djelatnost tijela državne vlasti, shodno ustavnom načelu neotuđivosti, nedjeljivosti i neprenosivosti državnog suvereniteta, kako bi se osigurala provedba središnje državne politike na svim razinama. To je, smatram, bio jedan od važnih čimbenika sve veće učinkovitosti hrvatskog državnog, i svekolikog političkog sustava, uz istodobno razvijanje i daljnje jačanje njegove demokratičnosti.

Ovo temeljno obilježje ustroja i djelovanja hrvatske državne vlasti zbiljski je osnaženo, te pravno i politički potvrđeno, na listopadskim izborima za Zastupnički dom Hrvatskog Sabora. Čvrsta radna većina što ju je na izborima ponovno zadobila većinska stranka (Hrvatska demokratska zajednica), omogućuje i nadalje u potpunosti usklađeno i učinkovito djelovanje zakonodavne i izvrsne vlasti.

Kao državni poglavar, sukladno Ustavu i izbornim rezultatima, imenovao sam novu hrvatsku Vladu, koja će u promijenjenim okolnostima provoditi hrvatsku državnu politiku. To će reci da Vlada, koja sukladno volji velike većine izbornog tijela tezi provedbi izbornog programa HDZ-a mora provoditi politiku općehrvatskih interesa, odgovarajući za to Predsjedniku Republike i Zastupničkom domu Hrvatskog Sabora.

U svezi s tim, potrebno je osvrnuti se na neka kriva shvaćanja, koja se izražavaju u neutemeljenim kritikama, kako ovlasti Predsjednika Republike, tako i nedvojbene

činjenice da je Hrvatska u punom i pravom smislu država parlamentarne demokracije, s jasno određenim ovlastima Predsjednika Republike.

Pritom se, uz ostalo, zaboravlja činjenica da Predsjednik Republike, kao državni poglavar, nije samo nositelj formalne izvrsne vlasti, već je temeljem neposrednog izbora i predstavnik narodnog suvereniteta, koji ima - jednako kao primjerice i predsjednik Francuske Republike - prema članku 94. stavak 2. Ustava, dužnost brinuti se za poštivanje ustavnog poretka, za osiguranje opstojnosti i jedinstvenosti Republike Hrvatske, i za redovno djelovanje svekolike državne vlasti, sastavnice koje su i zakonodavna i izvrsna i sudska vlast.

Ovo temeljno obilježje ustavnog položaja, ovlasti i dužnosti predsjednika republike, u svim državama u kojima se on bira neposredno od naroda, i gdje nije samo državni poglavar s reprezentativnim funkcijama, najpotpunije je izrazio De Gaulle sljedećim riječima: "Neposredno izabrani državni poglavar mora raspolagati svim ovlastima koje mu omogućuju da bude nacionalni arbitar. On mora osigurati, izvan i iznad igre političkih stranaka, redovito obavljanje dužnosti svih državnih vlasti, a također i temeljne i vječne državne interese, unatoč svim političkim različitostima i sukobljavanjima." (Govor u Bayeuxu 16. lipnja 1946.)

Hrvatski Sabor, tijekom protekle godine, u potpunosti je ostvarivao svoju ustavnu zadaću nositelja zakonodavne vlasti, i predstavničkog tijela građana. Sabor je djelovao kao suvremeni, demokratski, višestranački, dvodomni parlament, sa svim pravnim i stvarnim obilježjima parlamenata razvijenih demokracija, u kojima - kao primjerice u Velikoj Britaniji - jedna stranka ima čvrstu radnu većinu.

U protekloj godini doneseni su novi poslovnici Zastupničkog i Županijskog doma, temeljem kojih će rad Domova, s obzirom na njihove zakonodavne i političko-predstavničke zadaće, biti usklađeniji i djelotvorniji. Posebno bih istaknuo da je novim Poslovnikom Županijskog doma, na potrebu čega sam ukazao u prošlogodišnjem Izvješću, dosljedno izražena izvorna ustavna zamisao tog Doma. Županijski dom, naime, jest drugi dom Sabora, unutar kojeg se usklađuju interesi županija, i razmatraju drugi lokalni interesi, u sklopu osiguranja jedinstvenog hrvatskog državnog interesa.

Ubuduće stoga treba izbjeći preklapanja u djelokrugu rada saborskih Domova, a Županijski se dom treba baviti svojim izvornim nadležnostima, a ne pretežito djelovati kao svojevrsni opći odbor Zastupničkog doma.

Na osnovi već navedenih odredbi članka 94., a sukladno članku 106. Ustava, osnovao sam Predsjedničko vijeće, kao savjetodavno tijelo Predsjednika Republike. To je Vijeće sastavljeno od dužnosnika najviših tijela državne vlasti (zakonodavne, izvrsne i sudbene) i predstavnika svih hrvatskih stalisa i njihovih udruga, te istaknutih znanstvenika i drugih stručnjaka iz svih područja hrvatskog državno-upravnog, gospodarskog i društvenog života.

Tako sastavljeno Predsjedničko vijeće ima zadaću da na povremenim sjednicama

razmatra pitanja iz ustavnih ovlasti Predsjednika Republike, s ciljem usklađivanja djelatnosti i odluka vrhovnih državnih tijela o aktualnim i dugoročnim pitanjima državne politike, radi osiguranja poštivanja Ustava, čuvanja demokratskog poretka i jačanja međunarodnog položaja, te gospodarskog, kulturnog i društvenog razvitka Republike Hrvatske.

Sadržaj rasprave i stanovišta koja je to Vijeće zauzelo već na svojoj 1. sjednici 22. prosinca 1995., razmatrajući temu: "Funkcioniranje pravne države u borbi protiv svih oblika kriminala, s posebnim osvrtom na stanje u pravosuđu", a pogotovo odjeci među hrvatskim ljudima, pokazali su i opravdanost, i nužnost tako osmišljenog savjetodavnog tijela Predsjednika Republike s ciljem usklađivanja djelatnosti vrhovnih državnih tijela.

U prošlogodišnjem Izvješću istaknuo sam da su se donošenjem Zakona o sudovima, i Zakona o Državnom sudbenom vijeću, te izborom članova i početkom rada Državnog sudbenog vijeća, stvorile temeljne pretpostavke, i normalni uvjeti, za djelovanje sudbene vlasti sukladno Ustavu, kao samostalne i neovisne sastavnice državne vlasti.

Ostajući pri toj ocjeni, upozorio bih da, unatoč pravno-teorijski gotovo idealnoj osnovi ustroja i djelovanja sudbene vlasti, najviša tijela ove vlasti nisu još uspjela u potpunosti oživotvoriti ustavno i zakonski razrađen sustav niti dovoljnu učinkovitost svih sastavnica sudbene vlasti. Osim objektivnih razloga, uzroci su tome dijelom i u različitim pristupima u tumačenju i primjeni zakonskih rješenja, a dijelom i u osobnim razlikama, pa i suprotstavljanjima u shvaćanju potrebe usklađenog djelovanja u cilju ostvarenja jedinstva državne vlasti.

Jedan od glavnih razloga slabosti sudbene vlasti jest nepopunjenost sudova odgovarajućim brojem sudaca. Od 1.497 sudačkih mjesta popunjeno je tek 928 mjesta (ili 62%).

Nedostatak sudaca i administrativnog osoblja glavni je uzrok golemom zaostajanju u radu sudova (vise od milijun predmeta stoji neriješeno u djelokrugu općinskih sudova). To se naročito negativno odražava u činjenici nerješavanja, ili velikog kašnjenja, u kaznenim predmetima, posebno onih iz područja gospodarskog kriminala. Tako je npr., od početka 1993., do sredine 1995. godine, iz područja gospodarskog kriminala podignuto 6.272 optužbi protiv počinitelja kaznenih djela, a sudovi su u tom razdoblju, za ta djela, donijeli tek 2.089 presuda.

Isto tako Državno odvjetništvo je do sada podiglo 123 optužbe radi poništenja neregularnih menadžerskih kredita, a sudovi su donijeli samo 51 presudu, s kojom je u 47 slučajeva sudski poništen menadžerski kredit.

Zbog takva stanja, treba ubrzati postupke imenovanja predsjednika i članova sudova, te državnih odvjetnika, u kojem postupku je potrebno osigurati učinkovitiju suradnju Ministarstva pravosuđa, Državnog sudbenog vijeća, Vrhovnog suda i Državnog odvjetništva. Potrebno je ubrzati ustroj preostalih šest novih županijskih

sudova i državnih odvjetništava, i predviđenih općinskih sudova, pri čemu su županijska, gradska i općinska poglavarstva dužna pružiti potrebnu pomoć za osiguranje radnih uvjeta.

Kao jedna od prvenstvenih zadaća nameće se i poduzimanje koraka, kako bi se sudbena vlast, na svim razinama njezina ustroja, osposobila da - sukladno Ustavu i zakonima - učinkovito obavlja svoje zadaće radi osiguranja vladavine prava, zaštite sloboda i prava hrvatskih građana, te zaštite interesa hrvatske države, njenog pravnog poretka i ustavnih demokratskih vrednota.

U cilju sustavne i učinkovitije borbe protiv svih oblika kriminala, potrebno je donijeti i novi Kazneni zakon, Zakon o kaznenom postupku, a i druge zakone važne za cjelovitu reformu kaznenog zakonodavstva.

Nadalje treba izmijeniti, dotično dopuniti sve propise koji su zapreka učinkovitijem radu državnih tijela zaduženih za prijavljivanje i otkrivanje kažnjivih dijela.

2. Državna uprava i lokalna samouprava

U prošlogodišnjem Izvješću posebno sam upozorio na potrebu što veće učinkovitosti državne uprave, jačanjem odgovornosti kako ministarstava i državnih upravnih organizacija, tako i župana i gradonačelnika Grada Zagreba, za obavljanje poslova državne uprave u županijskim i gradskim uredima.

Postignut je stanovit napredak u sustavnom nadzoru i javnosti rada tijela državne uprave, no još uvijek ima brojnih primjera samovolje i birokratizma, korupcije i drugih zloporaba, u radu državnih službenika, navlastito u odnosu prema građanima.

Sveukupni državni ustroj, a time i državna uprava, ostvarivani su na temeljima svehrvatske pomirbe, kojoj je bio stran svaki revanšizam. Na tim zasadama u izgradnju svoje države iskreno se uključila velika većina hrvatskih ljudi. Hrvatska demokratska vlast nikoga nije prozivala, ili pozivala na odgovornost, zbog sudjelovanja u protunarodnom komunističkom režimu. No danas, nakon definitivne pobjede i ustroja hrvatske države, ne mogu se tolerirati pojave da ostaci starog jugokomunističkog birokratskog ustroja, zlorabeći demokraciju, postaju kočnicom i osloncem opstrukcije na pojedinim područjima provedbe državne politike, štoviše, otvorenim poticateljima za kompromitaciju i destabilizaciju, čak i za obaranje demokratski izabrane vlasti.

Hrvatski ljudi, koji su očitovali spremnost na mnoge žrtve da bi imali svoju hrvatsku vlast, s pravom negoduju na svaki nehumani i birokratski postupak; njih boli i vrijeđa svaki nerazborit i nedjelotvoran čin njihove vlasti, koja mora u svemu biti drugačija od one prošle birokratske i korumpirane, nenarodne i tuđinske vlasti. Hrvatski čovjek očekuje da njegova demokratska vlast bude uljudna, učinkovita i nepodmitljiva u

zaštiti državnih interesa i u službi građana kao pojedinca.

Upravo iz tih razloga, potaknuo sam i raspravu na Prvoj sjednici Predsjedničkog vijeća i o stanju u državnoj upravi, kako bi se u sklopu svekolike rasprave o djelovanju pravne države, utvrdilo stanje i sada u mirnodopskim uvjetima odlučno i sustavno krenulo u obračun sa svim pojavnostima kriminala i svim vrstama zloporaba vlasti.

U svezi s tim vrijedno je podsjetiti i na prijedlog Predsjedničkog vijeća da je: "... kao jednu od prvenstvenih zadaća, potrebno dovršiti ustroj državne uprave s ciljem njenog smanjenja, debirokratizacije, informatizacije i profesionalizacije, uz osiguranje boljih uvjeta rada i plaća. Istodobno valja odlučno razotkrivati i uklanjati sve oblike korupcije. Sukladno iskustvima država s razvijenim demokratskim poretkom, potrebno je pravno urediti područje sukoba javnih i privatnih interesa u vrijeme i neposredno po prestanku obnašanja državnih dužnosti." Isto tako, unutar državne uprave, "... posebnu pozornost treba posvetiti poboljšanju rada, i suradnje svih nadzornih službi države, zaduženih za otkrivanje i prijavljivanje počinitelja kaznenih dijela (Ministarstvo unutarnjih poslova, Državna revizija, Carina, Financijska policija, druge inspekcijske službe)."

I u ratnim okolnostima prošle godine, hrvatski sustav lokalne samouprave i uprave u potpunosti se potvrdio. Male općine, koje zajedno s gradovima čine cjeloviti demokratski sustav samoupravne decentralizacije, pokazale su se sposobnima da rješavaju interese građana i svojih zajednica, ali i državne uprave, uključujući i one vojne naravi.

Glede županija i Grada Zagreba valja upozoriti da njihove skupštine i poglavarstva nisu samo, pa ni prvenstveno, tijela sa zadaćama iz područja lokalne samouprave, kao što to osobito ovih dana ističu neki, poglavito zbog svojih uskih i posebnih stranačkih interesa, već i ta tijela ponajprije moraju obavljati i upravne zadaće.

Sukladno tome župani - i gradonačelnik Grada Zagreba - u prvom su redu predstavnici središnje državne vlasti na lokalnoj razini, koji su odgovorni ne samo za ustavnost i zakonitost rada svih županijskih tijela - kao i poglavarstva Grada Zagreba - već i za svrhovito i zakonito ostvarivanje poslova državne uprave na njihovom području.

Zbog toga je, sukladno Ustavu, Zakonom o lokalnoj samoupravi, i Zakonom o Gradu Zagrebu, propisana potvrda izbora župana i gradonačelnika Grada Zagreba od Predsjednika Republike, a isto tako i pravo i zadaća Vlade da nadzire njihov rad, da im daje obvezatne naredbe i naputke, te da ih može i smijeniti ukoliko ne bi štitili državne interese, ustavnost i zakonitost.

Također, valja imati na umu da hrvatski Ustav, kao i čitav sustav lokalne samouprave, od općine i grada do županije, po svojoj zamisli i po svim svojim ustavnim i zakonskim rješenjima, i navlastito zbog okolnosti stvaranja samostalne Hrvatske, ne dopušta autonomaštvo, sa svim, bilo otvorenim, bilo prikrivenim pokušajima federalističkog regionalizma, pa i secesionizma pod vidom

transregionalizma.

Prema članku 1. Ustava, država Hrvatska je jedinstvena i nedjeljiva državna cjelina, suverenitet koje je također, prema članku 2., neotuđiv, nedjeljiv i neprenosiv. Protuustavni su, prema tome, svi pokušaji, ma od koga dolazili, za ustrojavanjem tzv. transgraničnih regija, bez obzira u kakve se europske krinke maskirali.

S obzirom na promjene koje su nastale - u prometnom, gospodarskom i demografskom smislu - posebice oslobađanjem okupiranih hrvatskih područja, potrebno je što prije, a najkasnije do lipnja 1996. godine, razmotriti i djelomično preustrojiti područnu diobu županija.

Isto tako, imajući u vidu prije svega izražene prijedloge građana, potrebno je preispitati i ustroj općina i gradova, gdje god to nalažu logika i potrebe svakodnevnog života.

3. Demokracija i ljudska prava

U protekloj godini postignuti su znatni rezultati u demokratskom razvitku društva, te u poštivanju ljudskih prava, usprkos još uvijek teškom bremenu komunističkog nasljeđa i veoma nepovoljnim pače i ratnim prilikama u kojima se stvarala samostalna hrvatska država.

Na pravnoj, ustavno-zakonskoj razini hrvatska se demokracija, sa svojim sustavom jamstva i zaštite ljudskih prava, može bez ikakvog pretjerivanja usporediti s najrazvijenijim demokratskim državama. No, kao i u svim novim demokracijama u Srednjoj i Istočnoj Europi, u ozbiljenju i poštivanju ljudskih prava, bilo je i ima nerazumijevanja i samovoljnih protuzakonitih pojava, pa i kršenja pojedinih prava. Većim dijelom to je uvjetovano posljedicama jugokomunističke i srpske agresije, strahotama stradalništva hrvatskih ljudi iz okupiranih područja, ali dijelom i neobuzdanim nasilničkim i nedopustivim osvetničkim porivima pojedinaca.

Uvjeren sam, međutim, da će u novim mirnodopskim uvjetima toga biti sve manje, a hrvatske vlasti moraju biti djelotvornije u sprečavanju takvih pojavnosti. Sva tijela hrvatske državne, izvršne i sudske vlasti odgovorna su, u okviru svog djelokruga, za zaštitu i poštivanje svih pravno zajamčenih ljudskih prava. Demokratska hrvatska vlast mora osigurati punu zaštitu prava građana i nacionalnih manjina, sukladno svom Ustavu i Ustavnom zakonu o ljudskim pravima i pravima nacionalnih manjina.

Radi boljeg uvida u realno stanje stvari, ovom prigodom, moram ukazati i na one koji se u proteklih pet godina predstavljaju kao "dežurni borci za demokraciju". I u najtežim vremenima i okolnostima po sudbinu hrvatske države, oni su i na najbezočnije načine, u ponekim javnim glasilima u zemlji, i u inozemstvu, sustavno blatili i dovodili u pitanje temeljne odrednice i vrijednosti hrvatskog demokratskog

poretka. Posebnu težinu te su aktivnosti imale stoga što su, svjesno ili nesvjesno, bile u funkciji destabilizacije i obaranja demokratske vlasti, u okolnostima kada samostalna, samosvjesna, jaka i neovisna hrvatska država nije bila poželjna brojnim međunarodnim čimbenicima.

Ciljevi takvog proizvoljnog, politikantskog poigravanja s demokracijom, protiv interesa vlastite države, uvjetovani su njihovim ishodištem, to su ponajčešće pojave iz onih krugova koji su na različite načine bili itekako važni dijelovi, čak i najrepresivnijih sastavnica, prošlog jugokomunističkog režima.

U razdoblju koje slijedi, sva tijela hrvatske državne vlasti dužna su učiniti veće napore da bi se što potpunije ostvarila ustavna načela, po kojima je Hrvatska demokratska država slobodnog tržišta, ali i socijalna država, a socijalna pravda jedna od temeljnih ustavnih vrednota. Pritom posebnu pozornost treba usmjeriti na socijalni položaj umirovljenika, invalida, prognanika i svih stradalnika rata.

Za daljnje ozbiljenje demokracije, ljudskih prava, i svih temeljnih vrednota demokratskog poretka, a također i za bolji život svih građana, u cjelovitoj, suverenoj i demokratskoj hrvatskoj državi, potrebno je do kraja sljedeće godine dovršiti usklađivanje hrvatskog zakonodavstva i sveukupnog pravnog sustava s Ustavom. Premda je dosada oko 85% zakona već usklađeno s Ustavom, još uvijek nisu doneseni neki vrlo važni, pa i temeljni, zakoni kao što su npr. Zakon o vlasništvu i Zakon o denacionalizaciji. Osim toga, tijekom ove godine valja ispraviti sve neusklađenosti između pojedinih zakona, kako bi sveukupan hrvatski pravni sustav bio svrhovit i učinkovit, na razini pravnih sustava razvijenih demokratskih država, ponajprije zemalja Europske Unije.

4. Stanje sigurnosti i zaštite ljudi i imovine

Polazeći od ukupne sigurnosne situacije, i svih čimbenika koji određuju opće stanje sigurnosti, u protekloj je godini, u usporedbi s prethodnom, zabilježeno znatno bolje stanje sigurnosti.

Najvažnije aktivnosti svih tijela državne vlasti, osobito Ministarstva unutarnjih poslova, u ovoj su godini bile usmjerene na uspostavu pravne države i sigurnosti na novooslobođenim područjima.

Odmah nakon oslobađanja, u ta je područja raspoređeno oko 3.500 pripadnika temeljne policije, radi obavljanja redovnih poslova osiguranja javnog reda i mira.

Međutim, i usprkos tome neposredno nakon završetka vojnoredarstvenih operacija, zabilježen je stanovit broj slučajeva paleži kuća, razbojništava, krađa, pa i ubojstava. U svezi s tim kriminalnim radnjama, redarstvo je poduzimalo sustavne mjere radi otkrivanja počinitelja.

Od 26 ubojstava u 16 slučajeva otkriveni su počinitelji; od 1.331 kaznenog djela teških krađa razriješen je 961 slučaj i sudskim vlastima prijavljeno 1.514 osoba. Pripadnici MUP-a utvrdili su 2.829 požarom uništenih, ili djelomično oštećenih obiteljskih kuća i zgrada; s tim da je utvrđeno da su 2.072 objekta stradala od posljedica ratnog djelovanja, a 757 objekata uništeno je djelomično ili potpuno namjernim paljenjem.

Što se tiče općeg stanja sigurnosti u čitavoj državi, u tijeku prošle godine, očitovalo se znatno poboljšanje kako u tendencijama pada ukupnog kriminaliteta, tako i u istodobnom povećanju učinkovitosti u otkrivanju počinitelja.

Usporedbom razine opterećenosti kaznenim djelima prema broju stanovnika, može se zaključiti da Hrvatska ima povoljnije stanje od većine europskih zemalja.

U prošloj 1995. godini zabilježeno je 56.607 kaznenih djela, što je za 2,7% manje od prethodne godine. Tendencija smanjenja zabilježena je i u području općeg kriminaliteta, posebno imovinskih (i to za 10,1%), te delikata protiv opće sigurnosti ljudi i imovine (za 9,3%).

Učinkovitost ukupnog otkrivanja kaznenih djela dosegla je čak 72,0%, što je iznad razine većine europskih zemalja.

Smanjen je za 8,1% broj slučajeva ugrožavanja sigurnosti ljudi i imovine podmetanjem eksploziva i požara, (u 11 mjeseci zabilježeno 516 takvih slučajeva).

Zabilježen je porast otkrivanja kaznenih djela s područja gospodarskog i organiziranog kriminala za 16%, te s područja raspačavanja i konzumiranja droga za 7,6%. Ti podaci ukazuju na stalnu prisutnost raznih zloporaba u gospodarstvu, ali i na preusmjeravanje međunarodnog kriminala, uključujući i krijumčarenja droga i oružja, zbog mnogih razloga, na područje naše zemlje. Oni govore i o većoj učinkovitosti svih čimbenika sigurnosnog sustava u suzbijanju spomenutih oblika kriminaliteta.

U 1995. godini, u odnosu na prošlu, došlo je do neznatnog smanjenja ukupnog broja prometnih nezgoda sa 56.309 na 55.793 tj. za 0,9%. Nažalost, broj smrtno stradalih - 750 - zadržao se na približno istoj razini kao i prošle godine. Radi poboljšanja ukupnog stanja, odnosno smanjenja žrtava, u cestovnom prometu, osim pojačanih operativnih mjera u smislu rigoroznog kažnjavanja za prekršaje, potrebno je svestrano osmisliti provedbu Nacionalnog programa sigurnosti cestovnog prometa.

V. GOSPODARSTVO

Gospođe i gospodo saborski zastupnici,

Politika gospodarskog preporoda u uvjetima valutne stabilnosti, koja je započeta koncem 1993. godine, u potpunosti se potvrdila i opravdala u 1995. godini. Prošle je godine zabilježena inflacija od samo 3,7%. To je najniža stopa inflacije u prijelaznim zemljama. Jamačno, stabilnost nije niti može biti sama sebi svrhom. Ali, ona je nužan preduvjet cjelovitih, uspješnih i pogotovo brzih gospodarskih reformi; preduvjet porasta kredibiliteta zemlje u svijetu, i, dakako, sveukupnog gospodarskog razvitka.

Treba istaći da je uspješna provedba hrvatskog stabilizacijskog programa naišla u svijetu ne samo na pozornost nego i priznanje najviših stručnjaka.

Valja reći da je provedba reformi u 1995. godini bila nešto sporija od našeg predviđanja. Prvenstveni razlog bio je u tome, što je djelatnost cijele Hrvatske bila podređena zadaćama oslobađanja još okupiranih područja.

Kao jedna od najvažnijih kratkoročnih gospodarskih posljedica ratnih okolnosti, bili su slabiji rezultati u proizvodnji, zbog ukupnih troškova mobilizacije i rata, te podbačaj turizma u odnosu na očekivanja.

No, oslobađanjem svojih okupiranih teritorija, Hrvatska je stvorila čvrste temelje bržeg razvitka u budućnosti, te je bitno ojačan međunarodni položaj i sigurnost cijele zemlje i u gospodarskom smislu. Time je omogućeno normalno prometno i sveukupno infrastrukturno povezivanje zemlje. Stvoreni su svekoliki uvjeti za puni razvitak gospodarstva. Zbog toga može se očekivati veliki porast izravnih privatnih stranih ulaganja. Demobilizacijom velikog broja vojnika oslobađaju se ljudski potencijali neophodno potrebni za razvitak gospodarskog života. Povratkom prognanika, smanjuju se, s jedne strane, troškovi za njihovu skrb, a s druge strane, do sada okupirana područja uključuju se u gospodarski sustav.

Viši stupanj sigurnosti omogućit će i drugačiji raspored proračunskih rashoda, odnosno veća ulaganja države u obnovu i razvitak gospodarstva. Sve u svemu, oslobađanjem okupiranih područja, zemlja je dobila sve pretpostavke za snažan poticaj gospodarskom razvitku.

Bruto nacionalni dohodak po glavi stanovnika dosegao je razinu od najmanje 7.000 dolara, mjereno prema međunarodnoj kupovnoj moći. Time se Hrvatska svrstala u vrh prijelaznih, tj. bivših socijalističkih zemalja. Struktura bruto domaćeg proizvoda, s 30 postotnim udjelom industrije i rudarstva, 12 postotnim udjelom poljoprivrede i ribarstva, te udjelom uslužnih djelatnosti vise od polovine, odgovara razvijenijim zemljama.

Prema razvitku telekomunikacijskog sustava Hrvatska je došla na čelo prijelaznih

zemalja. Sa 30 telefonskih priključaka na 100 stanovnika, Hrvatska se našla ispred Slovenije (26), Češke (19) i Mađarske (16), a dosegla je razinu Portugala. Na novooslobođenim je područjima uloženo u obnovu i razvitak telekomunikacijskog sustava oko 350 milijuna kuna.

U ratnim pothvatima "Bljesak" i "Oluja", oslobođeno je ukupno 4.859 km cesta, što je gotovo 20% ukupne cestovne mreže. Za sanaciju cesta i mostova na tim područjima uloženo je 27 milijuna kuna. Po gustoći cestovne mreže, i po njezinoj kvaliteti zaostajemo ne samo za razvijenim zemljama (Austrija, Nizozemska), već i za nekim prijelaznim zemljama.

Tijekom 1995. godine učinjena su znatna ulaganja u povećanje sigurnosti zračnog i pomorskog prijevoza.

U prošloj godini, nakon "Oluje", mogao se konačno ostvariti projekt popravka i povezivanja 400 kV (kilovoltnog) dalekovoda Melina-Obrovac-Konjsko, kojim je, prvi put u povijesti Hrvatske, u elektroenergetski sustav spojen sjever i jug Domovine. Nakon slamanja kninskog odmetništva, Hrvatska je ponovno došla u posjed važnih hidroelektrana (Peruča, Obrovac, Miljacka, Golubić i Krčić), s ukupno instaliranim snagama jednakim najvećim elektroenergetskim objektima kojima raspolažemo. Treba spomenuti i to da je, nakon oslobođenja okupiranih područja, ponovno elektrificirano 351 naselje, te da je 20.000 domaćinstava priključeno na elektroenergetsku mrežu.

Kada se govori o ukupnim gospodarskim prilikama u prošloj godini, od najveće je važnosti bilo što je očuvana stabilnost kune, i učinkovitost financijskog sustava u cjelini. Međunarodne (devizne) pričuve, u Narodnoj banci Hrvatske, tijekom su godine povećane za dodatnih 500 milijuna dolara i na kraju 1995. godine iznose 1,9 milijardi dolara. Osim toga, operativna devizna sredstva poslovnih banaka premašila su 1,2 milijarde dolara.

Znatno je porasla kunska, i pogotovo devizna, štednja domaćinstava. Tijekom 1995. godine, nova devizna štednja povećana je čak za 54%, i dosegla je razinu od 1,7 milijardi dolara. U odnosu na konac 1993. godine, nova je devizna štednja utrostručena. Ti su podaci najbolji pokazatelji rasta povjerenja građana u financijski sustav svoje države.

Podsjetimo se da je zbog raspada bivše jugoslavenske države, oko tri milijarde američkih dolara stare devizne štednje građana moralo biti pretvoreno u javni dug. Do sada je obveza hrvatske države, odnosno poslovnih banaka, po toj osnovi, prema građanima smanjena za vise od trećine.

U 1995. godini započela je nužna i dugo očekivana sanacija bankarskog sustava. Pod kraj godine krenulo se i s preustrojstvom i sanacijom velikih poduzeća-gubitaša. To su sve teški, ali nužni koraci na putu osposobljavanja za tržišno gospodarstvo.

Samo je na taj način, pod uvjetima dugoročne stabilnosti, i odgovarajuće zaštite

vjerovnika, moguće ostvariti znatnije smanjenje vrlo visokih kamatnih stopa, koje su danas objektivna zapreka povećanju investicija, otvaranju novih radnih mjesta, ukratko bržem razvitku.

U uvjetima preustrojstva broj nezaposlenih se nije povećavao, a održan je i socijalni mir. Bez socijalnog mira, i društvenog povjerenja, nije moguće ostvariti gospodarski napredak. No, nema dvojbe da je potrebno ubrzati osposobljavanje banaka i za slobodno tržište nesposobnih poduzeća.

U prošloj godini znatno su povećane prosječne mirovine i plaće, ali su još daleko od toga da budu zadovoljavajuće.

Osnovni uzroci nepovoljnog socijalnog položaja umirovljenika jesu, prije svega, u visokim izdacima za obranu i nužnu skrb za stradalnike Domovinskog rata, u nepovoljnom odnosu broja aktivnih osiguranika prema broju umirovljenika i ostalih korisnika (u deset godina taj se odnos smanjio s 3 na samo 1,5), te u padu proizvodnje do kojeg je došlo, kako zbog agresije na Hrvatsku, tako i zbog posljedica naslijeđenog dugogodišnjeg kriznog stanja. Uzroci su također u dobnom nesrazmjeru stanovništva, u financijskoj nedisciplini, a i u neprimjerenom naslijeđenom mirovinskom sustavu.

Osim stanovitog porasta prosječnih mirovina, u zadnje dvije godine za 44%, a u zadnjoj godini za 24% (listopad 1995. prema listopadu 1994. godine), umirovljenicima su omogućene i neke druge olakšice, npr. u gradskom i željezničkom prometu. Bitnije poboljšanje njihova položaja moguće je ostvariti samo trajnijim gospodarskim rastom, ali je to potrebno učiniti i što hitnijim okončanjem započete reforme ukupnog mirovinskog sustava.

Plaće zaposlenih također bilježe znatan rast. U listopadu 1995. godine (u usporedbi s istim mjesecom prethodne godine) prosječne neto plaće bile su vise za 13%, a u usporedbi s listopadom 1993. godine čak za 66%. Valja istaknuti da su, usprkos svim (ratnim) poteškoćama, prosječne mjesečne neto plaće u Hrvatskoj među najvišima od svih prijelaznih zemalja, iako su međunarodni uvjeti u tim zemljama znatno povoljniji od naših. Na kraju 1995. godine prosječna mjesečna neto plaća iznosila je 1.850 kuna, što je doduše nešto niže od susjedne nam Slovenije, ali više od često isticane uspješne Češke, Mađarske pa čak i tri puta vise od Rumunjske, da ne spominjemo Srbiju, odnosno Jugoslaviju.

Unatoč tome opća razina mirovina i plaća još je uvijek vrlo niska, i za mnoge nedostatna za primjeren život. Socijalno ugroženim slojevima nastojalo se pomoći koliko je to bilo moguće.

Tako su u 1995. godini izdaci za socijalnu skrb iz državnog proračuna u užem smislu (bez obrazovanja, zdravstva i slično) povećani na 811 milijuna kuna, što iznosi 0,9% bruto domaćeg proizvoda, pa smo u tome dosegli udio gospodarski razvijene i socijalno svjesne Francuske.

No, bitnije poboljšanje položaja socijalno najugroženijih može se ostvariti i racionalizacijom izdataka na tom području, što predmjeva pomaganje samo onima kojima je najpotrebnije, i razumije se brzim i trajnim gospodarskim napretkom.

Za postizanje gospodarskog boljitka nužno je pojačati urednost plaćanja i poštivanje financijskih ugovora. To moraju postati temeljna pravila ponašanja svih gospodarskih subjekata, počam od središnje državne uprave, preko županijskih do gradskih i općinskih uprava, pa i do svakog domaćinstva.

Zaštita vjerovnika mora se zakonski još uspješnije i određenije utvrditi, te dosljedno i učinkovito primjenjivati. Samo na taj način mogu se stvarati solidne osnove razvijenog, demokratskog tržišnog gospodarstva.

Prijedlog Državnog proračuna za 1996. godinu, koji je Vlada uputila Saboru, sadrži znatnu razvojnu odrednicu. Prema tom prijedlogu, dolazi do većih promjena u strukturi rashoda. Kao prvo, ulaganja u razvoj će se povećati za 62% u odnosu na prošlu godinu. Izlazak iz ratnih okolnosti odražava se u činjenici da se ukupni vojni izdaci smanjuju za 15%. Za program obnove izdvojit će se 162% više sredstava nego 1995. godine. Time se ukupna ulaganja u tu namjenu povećavaju na 4,5% ukupnih proračunskih izdataka. Znatno se povećavaju, gotovo sedam puta, i sredstva Hrvatske garancijske agencije, koje je temeljna zadaća potpora osnivanju i razvitku malih i srednjih privatnih poduzeća i obrtnika. Osim toga, znatno su povećana i sredstva za ozdravljenje banaka. Za ulaganja u cestovnu infrastrukturu iz Državnog proračuna se predviđa udvostručenje izdataka, na 1,3 milijarde kuna.

Prijedlog proračuna pripremljen je sa stanovišta potrebe osiguranja štednje na svim područjima. Iz proračuna treba financirati samo najnužnije, a do krajnosti zaoštriti potrebu maksimalne racionalizacije na svim razinama državne uprave.

Za poticanje proizvodnje i zapošljavanja, nužno je smanjenje poreznih opterećenja. Usprkos objektivno velikih potreba za proračunskim sredstvima, već su donijete odluke o smanjenju nekih davanja. Tako je stopa poreza na promet sa 20% smanjena na 15%, a razmatraju se i dalja rasterećenja gospodarstva. I to zbog toga što je sadašnji udio javnih rashoda, u bruto domaćem proizvodu, koji iznosi više od 50%, suprotan potrebama rasta domaće štednje i investicija u svrhu preustrojstva i tehnološke modernizacije gospodarstva.

Sve bi te mjere trebale pridonijeti smanjenju udjela sive ekonomije koja je poprimila velike razmjere. Prema nekim prosudbama u sivoj ekonomiji sudjeluje između 17 do 27% ukupnog stanovništva, a ostvaruje se dodatnih 16 do 21% od zabilježenog bruto domaćeg proizvoda. Zbog ne registriranja takve gospodarske djelatnosti, porezni su prihodi manji za barem petinu, što znači da bi se za toliko mogao smanjiti porezni teret urednim platišama, odnosno svim građanima!

Uloga države u gospodarskom razvitku ne može se odmijeniti, ali mora biti pažljivo odmjerena. Njezina najvažnija zadaća mora biti u odlučivanju o strateškim gospodarskim pitanjima kao što su: ulaganja u infrastrukturu, obrazovanje i

prekvalifikacija nezaposlenih, stvaranje institucija za razvitak i istraživanja, zatim zaštita okoline, sustav informacija o mogućnostima ulaganja, osiguranje što jednostavnijih, poticajnih i stabilnih zakonskih okvira, te pravna sigurnost za slobodno poduzetništvo i tržišnu utakmicu.

Hrvatski porezni sustav gotovo je u cijelosti reformiran prema suvremenim načelima, a uskoro će (uvođenjem poreza na dodatnu vrijednost i jedinstvenog računa države) biti završena glavnina potrebnih reformi. Učinjeni su važni pomaci u vođenju suvremene monetarne politike i nadzora nad financijskim institucijama. Koncem 1995. godine završeno je stvaranje pravnog okvira za razvitak suvremenih financijskih tržišta, te za zaštitu tržišne utakmice.

Od posebne je važnosti poticanje ubrzane privatizacije i stvaranja jasnih vlasničkih odnosa. U privatizaciji su, usprkos vrlo nepovoljnih okolnosti, ostvareni znatni rezultati. Do konca 1995. godine postupak pretvorbe vlasništva završen je u 2.560 poduzeća. Od tog broja 46% je potpuno privatizirano, 44% je u većinskom privatnom vlasništvu, a samo 10% je pod većinskom kontrolom Hrvatskog fonda za privatizaciju i mirovinskih fondova.

U pretvorbi je prodano dionica u vrijednosti 38 milijardi kuna. Tijekom privatizacije ukupan broj dioničara se popeo na 600.000. U prošloj godini uplaćene dividende u Hrvatski fond za privatizaciju iznose 127 milijuna kuna.

Privatni je sektor postao okosnica hrvatskog gospodarstva. U njemu je danas zaposleno više od 50% radne snage, a plaće su u prosjeku 30 do 40% više nego u državnom sektoru.

Za nastavak privatizacije nužno je slamati birokratske otpore brzoj privatizaciji, sprečavati i kažnjavati nezakonite pretvorbe i provesti denacionalizaciju na primjeren način. Nadalje, valja stvoriti jasna pravila odnosa državnog i privatnog, posebno kod velikih javnih i državnih poduzeća. Nedovoljno uređeni vlasnički odnosi omogućavali su brojne nezakonite djelatnosti, i formalno-pravno prikriveni kriminal.

Za brzi razvitak potrebna je povećana domaća i inozemna štednja. Naime, u posljednjih se je desetak godina udio domaće štednje, u bruto domaćem proizvodu, smanjio s više od 20% na oko 5%. Stoga su inozemna sredstva dobrodošla, ali mora se voditi računa da se ulazu u razvojne projekte. Od posebne važnosti su izravna strana ulaganja, jer ona sa sobom donose i uvođenje novih tehnologija.

Hrvatsko je gospodarstvo otvoreno. Hrvatska je prihvatila potpunu konvertibilnost na računima tekućih plaćanja, a razmatra se uvođenje konvertibilnosti i na kapitalnom računu bilance plaćanja. Moramo pratiti suvremena kretanja, sve veću uzajamnost i međuovisnost svjetskog gospodarstva, pri uključivanju u što veći broj međunarodnih integracija i ugovora, valja čuvati gospodarsku i političku suverenost. Posebno treba istaći potrebu što skorijeg pristupa Svjetskoj trgovinskoj organizaciji.

Zbog sveukupnih političkih i gospodarskih uspjeha Hrvatska je postigla izvrsne

odnose s međunarodnim financijskim institucijama. Upravo se vode pregovori s Međunarodnim monetarnim fondom o budućoj trogodišnjoj suradnji, a uspješno se nastavlja suradnja s grupacijom Svjetske banke. Za Europsku banku za obnovu i razvoj znakovito je, da je svoju politiku preusmjerila od davanja kredita prema izravnim ulaganjima.

U zadnje vrijeme s Europskom unijom razmjenjujemo više od 60% našeg trgovinskog uvoza i izvoza, a samo u Italiju, koja je u 1995. godini najveći vanjskotrgovinski partner, izvozimo 23% ukupnog izvoza. Uskoro bi se udio razmjene s Europskom unijom mogao popeti i na četiri petine ukupne trgovinske razmjene. Europa je naše prirodno zaleđe i nužna usmjerenost Hrvatske.

Za Hrvatsku je od najveće strateške važnosti povezivanje, odnosno što jače uključivanje gospodarstva u obnovu i razvitak Federacije BiH. Prirodne spone tih dvaju područja, te očekivani veliki investicijski ciklus u obnovi, zahtijevaju svestranu suradnju na gospodarskom području svih subjekata gospodarskog života.

Zaključno, u ovom dijelu samo još nekoliko napomena o obnovi i razvitku.

Obnova u ratu uništenih ili oštećenih naselja, gospodarskih i drugih objekata, provođena je sustavno tijekom 1995. s ciljem povratka prognanika i izbjeglica, i što brže uspostave normalnih životnih uvjeta.

Tijekom prošle godine, obnovljeno je, ili je pred dovršenjem, obnova više od pet tisuća najteže oštećenih stambenih jedinica na oslobođenim područjima zapadne Slavonije. Nastavkom radova unutarnjega uređenja objekata, do razine useljivosti, stvaraju se uvjeti za povratak u to područje do 1. svibnja 1996. godine, oko 40.000 prognanika i izbjeglica. Pod kraj 1995. godine, nakon "Oluje", provedene su pripreme i započeta je obnova još oko 20.000 stambenih jedinica na novooslobođenim područjima Banovine, Korduna, srednje i istočne Like, sjeverne Dalmacije i dalmatinske Zagore.

Ovime će se stvoriti uvjeti za povratak još oko 70.000 prognanika i izbjeglica.

Ukupna sredstva koje je Ministarstvo razvitka i obnove utrošilo, u programe i poslove obnove, u 1995. godini iznose 540 milijuna kuna, a u ovogodišnjem proračunu za tu je svrhu predviđeno milijardu i 580 milijuna kuna, što čini 4,5% ukupnih proračunskih izdataka.

Izvanredno velik pomak u zamisli provedbe obnove sadržan je u odluci da će se u buduće cjelokupna obnova stambenog fonda, umjesto kreditima, financirati bespovratnim sredstvima iz Državnog proračuna.

Ministarstvo razvitka i obnove završilo je u prošloj godini, i uputilo Saboru na razmatranje, Nacionalni program demografskog razvitka, koji sadrži temeljne postavke čitavog niza djelatnosti nužnih za demografsku obnovu, u užem smislu, poticanjem povratka hrvatskog iseljeništva, zaustavljanjem iseljavanja mladog,

obrazovanog i radno sposobnog stanovništva.

U programu su, uz općenitu strategiju prostornog i regionalnog razvitka, sadržani i prijedlozi za oživljavanje raspučenih, posebice seoskih područja, te ukupna strategija i poticajne mjere za povratak prognanika i izbjeglica.

Uz spomenuti program, usko su vezani i Nacionalni program razvitka otoka, te Zakon o područjima od posebnog interesa, koji su također upućeni u saborsku raspravu. Time su stvorene stručne, i zakonske, pretpostavke za odluke i provedbu čitavog niza gospodarskih i inih poticajnih mjera za razvitak i svekoliko oživljavanje otočnih, prigraničnih, brdsko-planinskih, i drugih demografski ispražnjenih područja, kao dio ukupne strategije demografske obnove Hrvatske, u okviru sveopćeg nacionalnog preporoda uspostavom samostalne hrvatske države.

VI. DRUŠTVENE DJELATNOSTI

1. Hrvatsko školstvo danas
2. Znanost i visoko obrazovanje
3. Kultura
4. Sport
5. Zdravstvo
6. Socijalna politika, zapošljavanje i položaj umirovljenika
7. Informiranje

1. Hrvatsko školstvo danas

Dame i gospodo, saborski zastupnici,

U prošloj godini, sustavom školstva bilo je obuhvaćeno 867.108 učenika i prosvjetnih djelatnika (76.718 prosvjetnih djelatnika i 790.390 učenika).

Hrvatsko školstvo ustrojeno je u skladu sa strategijom gospodarskog i socijalnog razvitka Hrvatske, što ju je donio Sabor 1991. godine. Međutim, sveukupna politička i demokratska preobrazba hrvatskog društva iziskuje i dalju dogradnju hrvatskog školstva sukladno najboljim hrvatskim i svjetskim dostignućima.

Sukladno Ustavu, koji jamči pluralizam, u školstvu, uz državne, djeluju i privatne

škole i škole vjerskih zajednica. Od osobitog je značenja obavljanje hrvatske dopunske nastave za djecu hrvatskih građana i iseljenika u inozemstvu, s ciljem učenja hrvatskog jezika i nacionalne povijesti, radi olakšavanja povratka u Domovinu.

Unatoč ratnim okolnostima, u 1995. osigurana su sredstva za gradnju 46 školskih objekata, te besplatni udžbenici za 35% učenika osnovnih škola (za 158.000 učenika na području Republike Hrvatske i 40.806 učenika s područja Bosne i Hercegovine). Već sljedeće školske, tj. ove godine, svi učenici osnovnih škola dobit će besplatne udžbenike. U prošloj godini Vlada je bila u mogućnosti poboljšati nezavidan položaj prosvjetnih djelatnika promaknućem za 1-2 platna razreda. U novim, mirnodopskim okolnostima, treba stvoriti preduvjete za dalje poboljšanje materijalnog položaja prosvjetnih djelatnika, a i na svim lokalnim razinama treba namicati neophodna sredstva za gradnju novih škola, sportskih dvorana i za nabavku potrebne opreme.

2. Znanost i visoko obrazovanje

Nema dvojbe da su znanost i visoko obrazovanje od neprocjenjive važnosti za dugoročni razvitak nacije. Naslijedili smo ideološki obilježen sustav, u kojem su se doduše razvile i pojedine jezgre i pojedinci visoke kakvoće sa zapaženim ugledom u svijetu, ali sustav bez jasne vizije i strategije ukupnog razvitka, sa stajališta nacionalnih interesa. To je dovelo do neujednačenog razvitka pojedinih dijelova i neučinkovitosti ukupne djelatnosti sustava.

Zbog toga smo činili sve moguće, da, u vrlo teškim okolnostima koje su nalagale druge prioritete, očuvamo postojeće kvalitetne jezgre i stvorimo pretpostavke preustroja čitavog sustava u skladu s potrebama zemlje.

Za preoblikovanje sustava bile su potrebne i zakonske promjene, a Nacionalno vijeće za znanost izradilo je u protekloj godini prijedlog prvog trogodišnjeg Nacionalnog znanstvenoistraživačkog programa, uputivši ga Saboru na usvajanje. Program je rađen s gledišta potreba Hrvatske, koristeći međunarodnu metodologiju i iskustva visokorazvijenih zemalja. Posebno vodi računa kako o poželjnim odnosima među pojedinim znanstvenim područjima, tako i o odnosu između primijenjenih i razvojnih istraživanja unutar svakog područja, kako bi čitav sustav mogao biti važan čimbenik i pokretač ukupnog razvitka zemlje.

Tijekom 1995. godine visoko obrazovanje i znanstvena djelatnost odvijala se u 64 visoka učilišta, 23 državna (javna) instituta, 13 gospodarskih instituta i u 71 ustanovi (uključujući HAZU, bolnice, privatna poduzeća i drugo).

Na visokim učilištima upisano je 80.185 studenata, zaposleno 5.893 nastavnika i suradnika u nastavi. Na znanstvenoistraživačkim projektima radilo je 8.090 znanstvenika, odnosno istraživača.

U protekloj godini u proračunu je bilo izdvojeno za znanost 20% više sredstava nego u prethodnoj godini. To je omogućilo zaustavljanje negativnih kretanja, te je uz održavanje redovne djelatnosti, i nastavak investicija u infrastrukturu, omogućilo početak obnavljanja specijalizirane istraživačke opreme, što u prethodnom razdoblju nije bilo moguće.

Štoviše, možemo biti posebno zadovoljni s dostignutim stupnjem razvitka računalno-komunikacijske infrastrukture, to više što je to ostvareno sredstvima državnog proračuna. Hrvatska akademska i istraživačka mreža (CARNet) trenutno povezuje, međusobno i u svjetsku mrežu računala, preko 100 ustanova, s više od 70% znanstvenika i istraživača u Hrvatskoj, a usvajanjem najnovijih komunikacijskih tehnologija spada u najsuvremenije mreže u Europi. Ministarstvo znanosti i tehnologije nabavilo je za potrebe informatizacije i osuvremenjivanja znanstvenoistraživačkog rada 1.490 suvremenih osobnih računala.

Osim toga, nastavljeni su projekti izgradnje Prirodoslovno- matematičkog fakulteta i Medicinskog fakulteta zagrebačkog Sveučilišta, opremanje novih prostora rektorata sveučilišta u Osijeku i Rijeci, novih studentskih domova u Rijeci i Zadru, obnavlja se zgrada Međusveučilišnog centra u Dubrovniku itd.. Posebno valja istaknuti otvorenje nove Nacionalne i sveučilišne biblioteke u Zagrebu.

U području međunarodne znanstvene, tehnološke i visokoškolske suradnje potpisana su 22 bilateralna međudržavna ugovora, a sljedećih 20 se nalazi pred potpisivanjem. Tijekom 1995. godine ostvareno je više od 1.200 mjeseci stipendija u inozemstvu, a i više od 1.000 naših znanstvenika sudjelovalo je sa svojim prilozima na znanstvenim skupovima izvan Hrvatske. Više od 100 zajedničkih znanstvenoistraživačkih projekata ostvareno je samo sa SAD i Njemačkom.

Nastavljena je posebna briga o mladim istraživačima, financiranjem oko 1.000 znanstvenih novaka za rad na znanstvenoistraživačkim projektima, uz poticanje zapošljavanja i u središtima za prijenos tehnologija, pri tehničkim fakultetima, ili pak u klinikama medicinskih fakulteta uključivanjem u primijenjena i razvojna istraživanja, što je bitno za povezivanje akademizma s gospodarstvom i strukom.

Valja istaknuti projekt u kojem su se županije Osječko-baranjska, Vukovarsko-srijemska i Požeško-slavonska obvezale izgraditi 40 namjenskih kuća za buduće sveučilišne nastavnike, a Ministarstvo znanosti i tehnologije financirat će 4-godišnji doktorski studij za 40 pristupnika u izabranim granama potrebnim osječkom sveučilištu. Ove mjere, uz druge instrumente za poticanje izgradnje učinkovitog sustava znanosti, omogućit će ne samo prestanak "odljeva mozgova", nego i poticati povratak znanstvenika iz svijeta.

Nacionalno vijeće za visoku naobrazbu obavilo je ili privodi kraju raščlambu postojećih programa 40 dodiplomskih i 21 postdiplomskih studija. Od novih programa, možemo istaknuti uspješno završenu prvu godinu specijaliziranog programa postdiplomskog studija za potrebe i u suradnji s Ministarstvom obrane.

U protekloj godini osnovano je i prvo privatno visoko učilište u Hrvatskoj, a još nekoliko je u pripremi osnutka.

Na osnovi iznijetog može se zaključiti, da se sustav znanosti i visokog obrazovanja u protekloj godini razvijao uspješno, unatoč teškim okolnostima. Održane su kvalitetne jezgre i počelo je preoblikovanje sustava, uz poticanje bržeg razvitka nedostatnih područja od važnosti za razvitak Hrvatske.

3. Kultura

Usprkos, ali i zbog objektivnih teškoća, i u protekloj je godini došla do izražaja visoka motiviranost i nacionalna svijest hrvatskih djelatnika i stvaratelja na gotovo svim područjima kulture i umjetnosti.

Među mnogobrojnim kulturnim događanjima protekle godine, uz već spomenuto otvaranje novog zdanja Nacionalne i sveučilišne biblioteke, treba jamačno spomenuti i otvaranje novog, proširenog, stalnog postava Muzeja za umjetnost i obrt, muzeja koji svjedoči o našim trajnim, višestoljetnim vezama s europskim umjetničkim kretanjima i postignućima, ali i o kontinuitetu hrvatskog stvaralaštva. S ponosom možemo tvrditi da je ovaj muzej pravi dragulj u niski najljepših muzeja takve vrste u svijetu.

U protekloj godini koja je obilovala umjetničkim događanjima posebno su zabilježene brojne izložbe, od kojih su neke vrlo uspješno organizirane i u inozemstvu (Venecija, Madrid, Beč itd.).

Na području zaštite spomenika kulture, nastavljeni su sustavni napori oko stvaranja dokumentacije o stradanjima spomenika kulture u ovome ratu, s nastojanjem da se o činjenicama obavijesti svjetska javnost, osobito odgovarajuće međunarodne institucije, radi širenja istine i dobivanja moralne i financijske pomoći za obnovu.

Hrvatsko je izdavaštvo u 1995. zabilježilo velike uspjehe, kako po broju tiskanih naslova, tako i po njihovoj kvaliteti i opremi. U Hrvatskoj djeluje 1.400 izdavačkih i nakladničkih kuća, ali je ipak realno govoriti o pedesetak većih nakladničkih kuća koje izdaju knjige od veće važnosti. Tijekom 1995. tiskano je oko 2.500 izdanja, što je više nego ikada do sada.

Srazmjerno bogata izdavačka djelatnost, očitovala se i u zapaženim nastupima naših nakladnika na sajmovima knjiga u Frankfurtu i Budimpešti, te u Zagrebu.

Kazališna produkcija bila je kvalitetna, raznovrsna i zanimljiva. S posebnom je brigom i pažnjom obilježena 100. godišnjica otvorenja zgrade Hrvatskog narodnog

kazališta u Zagrebu, te 100. godišnjica rođenja skladatelja Jakova Gotovca. Živost u kazališni svijet unijele su i nezavisne kazališne produkcije, koje zaslužuju od društva veću pažnju i potporu. Lutkarstvo, kao važan čimbenik u odgoju najmlađih i njihovom uvođenju u svijet kazališne umjetnosti, sustavno postiže zavidne rezultate na domaćoj i međunarodnoj sceni (posebno zaslužuju priznanje lutkarska kazališta iz Zadra, Splita, Osijeka, Rijeke). Pripomenuti je da je u prošloj godini dovršena i obnova zgrada Hrvatskog narodnog kazališta u Osijeku, te Dramskog kazališta Gavella u Zagrebu.

U bogatom glazbenom životu, ističu se međunarodni Muzički bienalle i Međunarodno natjecanje dirigenata "Lovro Matačić", te uspjesi mladih hrvatskih glazbenika na međunarodnoj sceni. Valja spomenuti da je u baletnoj umjetnosti međunarodni projekt "Donaubalet" nakon zagrebačke premijere imao zapažen uspjeh i u drugim europskim kulturnim središtima.

Održavanje mnogobrojnih festivala, svake vrste u gradovima diljem Hrvatske, od znakovitosti je ne samo za ta mjesta, već u osmišljenoj turističkoj promidžbi može predstavljati veoma koristan dodir Hrvatske sa svijetom.

Filmska proizvodnja je u protekloj godini pokrenuta s mrtve točke, dio snimljenih filmova i televizijskih drama već je i prikazan na Hrvatskom filmskom festivalu u Puli, a od velike su važnosti dokumentarni i kratki filmovi s temama iz Domovinskog rata. Osnovni problem u ovom trenutku je nedostatak financijskih sredstava. Da bi se sustavno riješilo pitanje domaćeg filma potrebno je donijeti zakon o filmu, kako bi se osiguralo djelomično financiranje domaće proizvodnje iz kinematografskog poslovanja.

Valja imati na umu da su uz domete tzv. visoke ili profesionalne umjetnosti, od nezamjenjive važnosti i različiti oblici amaterskih kulturnih djelatnosti. Osmišljen, i vođen uz pomoć vrsnih stručnjaka, ovakav dodir s umjetnošću i kulturom doprinosi kakvoći života, a posebno je koristan u osmišljavanju slobodnog vremena mladih i njihovom upućivanju prema pravim vrijednostima i smislu čovjekova života.

Od posebne su vrijednosti brojne smotre folklora (među kojima se ističu one u Zagrebu, Vinkovcima, Đakovu, Slavonskom Brodu), te druge djelatnosti kulturno-umjetničkih i zavičajnih društava, pjevačkih, tamburaških, harmonikaških i drugih zborova, kao i amatersko bavljenje svim ostalim umjetnostima (književnim, kazališnim, likovnim).

U svezi s ovim, posebnu društvenu brigu treba usmjeriti na obnovu domova kulture koji su stradali u Domovinskom ratu, jer su ta zdanja osnovni preduvjet za društveni i kulturni život izvan većih gradova i kulturnih središta.

U ovoj godini među kapitalnim i strateškim interesima za hrvatsku kulturu treba izdvojiti sljedeće projekte:

Potrebno je uspostaviti Hrvatski ratni muzej. Gotovo svaka samostalna država ima i

svoj ratni muzej. Hrvatska ga država nije mogla dosada imati, no vrijeme je da ga mi osnujemo.

Smatram da zbog povijesnih, ali i radi aktualnih političkih razloga, treba preurediti Memorijalno područje Jasenovac u Spomen područje hrvatskih ratnih žrtava. Na njemu bi, pored muzejskog i spomeničkog obilježja svih žrtava fašizma, svoj spomen našle i sve žrtve komunizma (prenošenjem posmrtnih ostataka i kostiju iz otkrivenih jama), te posebno sve žrtve Domovinskog rata, tako da se za svakog poginulog za slobodnu Hrvatsku postavi spomen-kamen (ili križ) s imenom.

Na taj način bilo bi odano poštovanje svim žrtvama, i na njihovu primjeru osvjedočena pomirba i istina o svim žrtvama na putu do samostalne i suverene hrvatske države.

Jamačno, jedna od najvećih zadaća jest obnova u ratu uništenih ili oštećenih kulturnih objekata i spomenika. No, pri tom se ne smije zaboraviti niti pokretanje izgradnje novih, kao što su npr. spomenik "Hrvatskoj slobodi", muzej suvremene i sakralne umjetnosti, tj. onih objekata za koje postoji utvrđena nužnost ili potreba za obilježavanje povijesne epohe.

Sustavno rješavanje financiranja kulture, jedan je od preduvjeta njenog daljeg razvitka. Stoga je potrebno zakonom urediti poticanje ulaganja u kulturu, između ostalog i putem poreznih olakšica za donacije i sponzorstva građana, odnosno sve porezne obveznike.

Predstavnička tijela i državna uprava, na svim razinama, moraju imati na umu da je kultura ogledalo mjesta, županije, hrvatske države, štoviše narodnog identiteta, te nezaobilazna potreba građana. U tom svjetlu treba činiti sve da se postupno poboljšavaju materijalni i svi drugi uvjeti potrebni za njezin razvoj i procvat.

4. Sport

Brojne medalje i odličja osvajali su hrvatski sportaši tijekom '95. na najvećim svjetskim i europskim priredbama. I kao pojedinci i kao momčadi, odnosno ekipe. O Hrvatima kao vrsnim sportašima čulo se na svim kontinentima, na svim meridijanima i paralelama. Naša država postala je, eto vrlo brzo, nezaobilazan čimbenik svih velikih svjetskih sportskih događaja.

Hrvati su najbrojniji Europljani u američkoj profesionalnoj košarci, hrvatski stijeg vijorio se na vrhovima Himalaje. Spomenik Hrvatu Draženu Petroviću krasi Olimpijski park u Lausanne-i. Za Gorana Ivaniševića i Ivu Majoli znaju podjednako dobro u svakom dijelu svijeta. Hrvatska ima profesionalnog boksačkog prvaka. Željko Mavrović je prvi među europskim boksačima.

Hrvatska nogometna reprezentacija je kvalifikacije za europsko prvenstvo završila trijumfalno ispred svjetskih viceprvaka Talijana. Vaterpolisti su se plasirali na Olimpijske igre u Atlantu. I košarkaši su u teškim atenskim uvjetima europskog prvenstva još jednom dokazali da spadaju u sam svjetski vrh. Rukometna reprezentacija je svjetski viceprvak, karataši su prvaci Europe, a hrvatske odbojkašice osvojile su drugo mjesto na europskom, a četvrto na svjetskom prvenstvu.

Rukometaši rukometne ekipe "Zagreba" i "Podravke" viceprvaci su Europe. "Cibona", na primjer, u Euroligi iako bez stranaca, uz čvrsti oslonac na domaće talente, bilježi zapažene uspjehe. "Hajduk" je bio u četvrtfinalu lige europskih prvaka.

Zoran Primorac donosi stolnotenisko srebro iz Kine, Tamara Boroš je juniorska prvakinja Europe. Valter Ivančić je boćarski svjetski prvak, dok je Hrvoje Stević najbolji mladi šahist na svijetu.

Sve u svemu, na razini svjetskih natjecanja osvojeno je 36 medalja i 33 na europskim natjecanjima, čemu svakako treba dodati 38 medalja osvojenih na specijalnoj olimpijadi invalida i hendikepiranih.

Uzmemo li u obzir da naši sportaši imaju znatno slabije materijalne, pa i organizacijske uvjete s obzirom na loša nasljeđa prošlog sustava u odnosima i strukturama sportskih saveza, možemo i moramo biti ponosni na uspjehe naših sportaša u 1995. godini. Vjerujem da će i u 1996., navlastito na olimpijskim igrama, hrvatski sportaši i sportašice pokazati svoju vrijednost i nadarenost i da ćemo se ponovno svi radovati njihovim uspjesima.

5. Zdravstvo

U protekloj godini uspješno su nastavljene započete reforme zdravstvenog sustava. Prema uobičajenim kriterijima Svjetske zdravstvene organizacije možemo biti vrlo zadovoljni procjenom zdravstvenog stanja pučanstva. Uz znatno manje sredstava (oko 40 % manje nego primjerice 1990. godine) i s povećanim troškovima zbog posljedica jugokomunističke i srpske agresije, ukupni zdravstveni pokazatelji nisu pogoršani, nego očuvani, a u nekim dijelovima i popravljeni. Uz to, na mnogim područjima vrhunske medicine naši su stručnjaci uvažavani u svijetu, a nerijetko su i u samom svjetskom vrhu.

To je postignuto strogom kontrolom i financijskom disciplinom, tako da zdravstvo više ne pravi gubitke, što je prije bila redovita praksa. Financiranje je stabilizirano, redovito se isplaćuju plaće svim zaposlenima u zdravstvu, uz redovitu opskrbu lijekovima, laboratorijskim i potrošnim materijalom i bez većih nestašica.

Sustavno se obnavljaju agresijom porušeni zdravstveni objekti. U ovom trenutku u

punom su zamahu radovi na 36 gradilišta (bolnica, ambulanti i domova zdravlja). Zastarjela i dotrajala oprema obnavlja se u kraćem roku nego u proteklim desetljećima.

U projektu Svjetske banke i Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje, predviđena je oprema, vrhunske tehnologije, za sve županijske zdravstvene centre, i za najveći broj domova zdravlja. Tako će u sljedećem dvogodišnjem razdoblju biti izmijenjeno više od 80% opreme u intenzivnim njegama, 70% radiološke opreme i 50% laboratorijske opreme.

Zbog svega toga, zadovoljna takvim radom, Svjetska banka je ove godine u rekordnom vremenu, i uz pohvale, prihvatila za financiranje projekt zdravstva u Hrvatskoj, nazvan "Croatian model", temeljem kojeg je započelo preustrojstvo i poboljšanje rada u primarnoj zaštiti, te opremanje bolnica vrhunskom tehnologijom.

Suvremena zdravstvena zaštita traži velika sredstva. Većinu lijekova, aparatura i laboratorijskih potrepština moramo nabavljati iz inozemstva po svjetskim cijenama. U tome su učinjene znatne uštede uvođenjem sustava međunarodnog natječaja i odabira najpovoljnijeg ponuđača.

Potrebno je, međutim, jasno kazati da se ukupna sredstva za zdravstvenu potrošnju kreću oko 7,6% od bruto domaćeg proizvoda, što je usporedivo s postocima zdravstvene potrošnje u razvijenim zemljama. Prema tome, mi smo u Hrvatskoj, u okviru naših mogućnosti, dali zdravstvenoj zaštiti jednako mjesto prvenstva kao i razvijene zemlje. Ipak, zdravstvena potrošnja je po stanovniku znatno manja, od one u razvijenim zemljama, jer je znatno manji i bruto domaći proizvod. Zbog toga nije moguće sa sredstvima koja su na raspolaganju pratiti sva dostignuća i razinu zdravstvene zaštite u razvijenim zemljama za sve osiguranike. Država mora osigurati osnovnu zdravstvenu zaštitu svima, ali i omogućiti prelijevanje osobne potrošnje u zdravstvenu potrošnju otvaranjem dodatnih mogućnosti osiguranja i daljim poticanjem privatne inicijative.

Stoga treba odlučno nastaviti dalje preustrojstvo zdravstva, u skladu s već donesenim zakonom. Ove godine su osnovane: liječnička, stomatološka, farmaceutska Komora, te Komora za medicinske biokemičare. Osnovano je i Nacionalno vijeće za zdravstvo, a sve će to doprinijeti i većem sudjelovanju struke u rješavanju svih problema.

Široke zakonske mogućnosti za otvaranje privatne prakse, već su do sada dovele do otvaranja više od 1.600 privatnih ordinacija, te više desetaka privatnih zdravstvenih ustanova. Tijekom prošle godine stvorene su sve zakonske pretpostavke za početak privatizacije primarne zdravstvene zaštite, izrađen je pravilnik po kojem će odmah od početka 1996. godine početi privatizacija primarne zdravstvene zaštite.

Zbog svega navedenog možemo biti zadovoljni s onim što smo u danim okolnostima postigli. Zdravstvo će svakako dijeliti sudbinu ostalih područja, te će se zajedno s ukupnim gospodarskim rastom i povećanjem bruto domaćeg proizvoda, te

uvođenjem dodatnih poticaja sučeljavanja i promicanja kakvoće razvijati još brže i postajati sve učinkovitije.

6. Socijalna politika, zapošljavanje i položaj umirovljenika

Ukupan sustav socijalne sigurnosti, uz sve naslijeđene slabosti prošlog režima, u čitavom proteklom razdoblju bio je opterećen, kako zbrinjavanjem stotina tisuća prognanika i izbjeglica, tako i posljedicama preobrazbe socijalističkog gospodarstva u sustav slobodnog tržišta i poduzetništva. Samo tijekom prošle godine Hrvatska je skrbila o 391.370 prognanika i izbjeglica, a još dodatnih 300.000 osoba dobivalo je novčane i naturalne oblike socijalne pomoći.

Jedno od važnih postignuća u 1995. godini svakako je donošenje Zakona o radu, stožernog zakona radi usklađivanja sustava s Ustavom. Po svojem rješavanju odnosa zaposlenih i poslodavaca, po tumačenju slobode udruživanja i slobode kolektivnog pregovaranja, Zakon o radu je na razini zapadnoeuropske demokracije. Uvažavaju se poduzetničke slobode i tržišno gospodarstvo, ali uz punu zaštitu ljudskih prava, građanskih sloboda i načela solidarnosti.

Nije na odmet spomenuti da mnoge zemlje zbog nestabilnosti političkih odnosa unutar parlamenata nisu uspjele snažnije pomaknuti pitanja s područja rada i zapošljavanja. Zakon o radu koji je donesen uspostavom svojevrsnog konsenzusa socijalnih partnera, predstavio je Hrvatsku u Europi i u svijetu kao zemlju snažnog demokratskog razvitka.

Položaj umirovljenika danas je najteži socijalni problem Hrvatske. Stoga je razumljivo da skrb za umirovljenike mora biti jedna od najvažnijih zadaća socijalne politike u ovoj godini i u sljedećem razdoblju. Nasuprot ukupnom broju zaposlenih u Republici Hrvatskoj, kojih je 31. prosinca 1995. bilo je 1.277.619, broj umirovljenika iznosio je 865.769, a mjesečno povećanje njihovog broja iznosi oko 2.100 osoba.

To znači da na jednog umirovljenika dolazi svega 1,5 zaposlenih osiguranih. Istodobno po statistici imamo relativno veliki broj nezaposlenih na zavodima za zapošljavanje. Od 1. do 12. mjeseca 1995. godine prosječno je evidentirano 239.255 nezaposlenih osoba.

Na osnovi Zakona o mirovinskom i invalidskom osiguranju radnika, najviša mirovina iznosi 2.946,00 kn, a minimalna mirovina radnika s punim radnim stažom iznosi 867 kn.

Prosječna starosna mirovina iznosi 973 kn.

Korisnicima mirovina svih fondova isplaćuje se od 1. srpnja 1995. dodatak na mirovinu u iznosu od 100 kn iz državnog proračuna. Tako se i u Prijedlogu proračuna

za 1996. godinu predviđa 1,1 milijarda kn za dodatak uz mirovine, što jamačno treba uključiti kao povećanje mirovina, i to više od 20% za najniže mirovine, (do 50% za poljodjelce), do 3% za najviše mirovine, a za prosječnu mirovinu to iznosi 12%.

Hrvatska vlada, očito nije mogla u ratnim okolnostima mnogo više učiniti za poboljšanje mirovina. Kako su umirovljenici bili u nepovoljnijem položaju od zaposlenog dijela pučanstva, i kod njih je došla do punog izražaja snažna nacionalna svijest o nužnosti svih oblika žrtve u ostvarenju nacionalne suverenosti.

No, u novim, mironodopskim okolnostima država mora učiniti sve radi osiguranja boljeg socijalnog standarda zaposlenih slojeva stanovništva, a umirovljenika osobito.

Jedno od najvažnijih pitanja gospodarske i socijalne politike svakako je uspostava novog sustava mirovinskog i invalidskog osiguranja jer takav postojeći, nigdje u svijetu ne zadovoljava potrebe i ne počiva na osnovama tržišnog gospodarstva. Dodatni izvor sredstava za preobrazbu hrvatskog mirovinskog sustava mora biti kapital dobiven od privatizacije. Osim toga nužno je uvođenje strogog reda i nadzora nad ogromnim sredstvima u sustavu socijalnog zbrinjavanja građana.

Za postignuće svih ciljeva socijalne politike potrebna je temeljita zakonodavna osnova, donošenje novih zakona s područja zapošljavanja, zakona o socijalnoj skrbi i obiteljskim odnosima, u skladu s gospodarskim mogućnostima zemlje i što istovjetnije s razvijenim demokratskim društvima europskih zemalja.

7. Informiranje

Područje javnog informiranja još uvijek nije dostatno pravno uređeno sukladno demokratskoj zbilji hrvatske države, i na pravnoj razini država zapadnoeuropske civilizacije. Navlastito, nije usklađena sloboda novinarskog djelovanja s nužnošću pravne zaštite građana kao pojedinca, pravnih subjekata i državnih interesa. Na potrebu pravnog uređenja tih odnosa ukazuju pojave neodgovorne uporabe demokratskih prava koje jamči naš politički sustav. Za zloporabe demokratskih načela iznošenjem neistina i kleveta, mora se snositi ne samo moralna, već i pravna odgovornost.

U okviru još uvijek neprestanih pokušaja pritisaka za promjenu demokratski izabrane hrvatske vlasti, kako od strane nekih međunarodnih čimbenika, tako i određenih političkih krugova u Hrvatskoj, tijekom 1995. upućivane su kritike zbog njenog, tobože, neslobodnog medijskog tržišta, sputanih novina i novinara, te uniformirane i od vlasti strogo kontrolirane javne riječi.

Nasuprot takvim ocjenama stoji činjenica da je na medijskom tržištu Hrvatske u prodaji 528 različitih novinskih naslova: 5 dnevnika, 29 tjednika, 30 polumjesečnih izdanja, 65 mjesečnih i 399 ostalih, koje izdaju izdavači najvećim dijelom u privatnom

vlasništvu. Prema nepotpunim podacima, taj je broj i znatno veći - govori se o 702 naslova iz domaćih tiskara, te čak 736 inozemnih izdanja iz petnaestak zemalja.

Dio tih publikacija nesklon je hrvatskoj samostalnosti, ili blizak različitim protuhrvatskim strujama, što spomenute optužbe o takozvanoj kontroli medija čini bespredmetnima i pokazuje njihovu pravu narav, u službi dodatnog političkog pritiska na Hrvatsku, koji dolazi iz tradicionalno nam nesklonih međunarodnih krugova.

Osim državne Hrvatske radio-televizije, u zemlji je 1995. djelovalo jedanaest TV postaja i 92 radio-postaje, (tridesetak više nego 1994) . Na području elektronskih medija, u 1995. počelo je uvođenje dodjele koncesija TV i radio postajama, čemu su i međunarodni čimbenici, poput Vijeća Europe, i UNESCO-a, koji sustavno prate medije u RH, odali priznanje.

VII. BITNE ZADAĆE DRŽAVNE POLITIKE HRVATSKE U 1996. GODINI

Štovani predsjedniče Zastupničkog doma,

Štovana predsjednice Županijskog doma,

Dame i gospodo saborski zastupnici oba Doma,

Štovani članovi Vlade i svi predstavnici izvršne i sudbene vlasti!

1.

S postignutim ostvarenjima i rezultatima u prošloj godini završili smo - jamačno početno i ratno razdoblje u uspostavi i izgradnji samostalne hrvatske države.

U ovoj - 1996. - godini započinjemo, stoga, mirnodopsko razdoblje. Međutim, valja imati na umu da ono u punom smislu može nastupiti tek onda, kad i okupirano podunavsko područje konačno uključimo u hrvatski ustavno-pravni poredak. Sve dotle na nekim područjima državne uprave treba održavati, ili predviđati, i iznimne mjere za ispunjenje te zadaće.

2.

Hrvatske vlasti na svim razinama moraju osigurati provedbu sporazuma o mirnoj

uspostavi hrvatskog suvereniteta nad preostalim okupiranim područjem pod Privremenom upravom u ovoj godini. Uz sudjelovanje u Privremenoj upravi, odmah započeti pripreme za povratak prognanika, za prometno povezivanje, za uvođenje svekolikog pravnog i gospodarskog sustava. Osim rješavanja socijalnih pitanja, pružati humanitarnu pomoć pri vraćanju i preseljenju ljudi.

3.

Osnovne odrednice hrvatske vanjske politike ostaju nepromijenjene.

Treba ne samo jačati stabilan i čvrst vanjskopolitički položaj Hrvatske, već i znati koristiti stečeni ugled i postignuti stupanj povjerenja i prijateljskih odnosa, s mnogim zemljama, za razvijanje svestrane suradnje, prije svega na gospodarskom, kulturnom i sportskom području.

Prvorazrednu važnost pridajemo i dalje produbljivanju prijateljskih odnosa sa SAD, kao glavnom svjetskom silom, s kojom smo baš u protekloj godini postigli suradnju i partnerstvo, na strateškoj razini.

Na toj osnovi postavit ćemo zahtjev za primanje Hrvatske u "Partnerstvo za mir", sa ciljem potpunog uključivanja u zapadni sigurnosni sustav članstvom u NATO savezu.

Težeći što skorijem i svrhovitijem uključivanju u europsku integraciju, Hrvatska mora razvijati što bolje odnose sa svim zemljama Europske Unije, u prvom redu s Njemačkom i Francuskom, te poboljšati odnose s Velikom Britanijom.

Od posebne je važnosti održavanje dobrih odnosa sa susjednim zemljama: Mađarskom, Austrijom, Slovenijom i posebno s Italijom, s kojom imamo veoma razvijene gospodarske odnose.

Veću važnost treba posvetiti održavanju dobrih odnosa s velikom Kinom, s kojom imamo potpisane sporazume i možemo imati još širu trgovinsku razmjenu.

Kad je riječ o Rusiji, sa zadovoljstvom možemo istaknuti rusko priznanje teritorijalnog integriteta Hrvatske, pa i međusobne trgovinske razmjene, ali moramo izraziti žaljenje zbog jednostranog odnosa prema Hrvatskoj ruskih predstavnika u međunarodnim organizacijama (od Vijeća sigurnosti UN, do OESS).

Njegovanje dobrih odnosa s Vatikanom mora biti naša stalna briga, zbog moralnog utjecaja što ga Sveta stolica ima na javnost, a posebno i zbog razumijevanja što ga očituje prema suverenoj Hrvatskoj.

Hrvatska se izjašnjava za normalizaciju odnosa sa Srbijom i Crnom Gorom, odnosno njihovom SRJ, ne samo stoga što nas na to potiču svi međunarodni čimbenici da

bismo na miran način riješili reintegraciju okupiranih područja, već i zato što je normalizacija, na osnovi punog uzajamnog priznanja, bitni preduvjet za ostvarenje mira i novog međunarodnog poretka u ovom dijelu Europe.

Osim toga, normalizacija odnosa od svestranog je interesa, ne samo obostranog, nego i svih susjednih zemalja, pa i onih srednje i jugoistočne Europe.

4.

Sva hrvatska javnost, na svim područjima, od Sabora i državne uprave, do gospodarskog, kulturnog i svekolikog života, mora biti usmjerena na oživotvorenje što svestranijih odnosa suradnje i povezanosti Hrvatske s Bosnom i Hercegovinom, odnosno s Federacijom bošnjačko-hrvatskom.

Ostvarenje te povezanosti, u duhu Washingtonskog i Daytonskog sporazuma, čemu treba poslužiti i osnovano Vijeće za uzajamnu suradnju, od presudne je važnosti za sudbinu hrvatstva u BiH, i od osobitih strateških interesa za hrvatsku državu. Hrvatska je preuzela i jamstvo za sigurnost konstitutivne ravnopravnosti hrvatskog naroda u Federaciji na osnovama međusobnog povezivanja.

Uspješni razvitak i Federacije, i hrvatsko-bošnjačke povezanosti, potiču glavni međunarodni čimbenici, i od najveće su važnosti kako za odnose s glavnim zapadnim državama, tako i s brojnim državama islamskog svijeta.

5.

U ovoj godini potrebno je sustavno unapređivati usklađeno djelovanje zakonodavne, izvršne i sudbene vlasti, uz puno poštivanje načela diobe vlasti. To je preduvjet veće učinkovitosti hrvatskog državnog, i svekolikog političkog sustava, pa i razvijanja njegove demokratičnosti.

Potrebno je prerazmotriti i unaprijediti sustav lokalne samouprave i državne uprave. S političko-pravnog gledišta valja, pri tom, imati u vidu činjenicu da se sadašnji županijski ustroj, decentralizacijom upravnih ovlasti, potvrdio kao najbolja brana svim pokušajima autonomaštva i agresivnog regionalizma. Županijske skupštine i poglavarstva (i posebno Grada Zagreba) imaju ponajprije upravne zadaće, s ciljem osiguranja svrhovitog i zakonitog rada svih tijela državne uprave na njihovom području, ali i široke mogućnosti samoupravnog rješavanja posebnih lokalnih problema.

S obzirom na promjene, nastale ishodom Domovinskog rata, potrebno je razmotriti, i što hitnije donijeti odluke o promjenama u teritorijalnom razgraničenju na županije i općine.

Nove okolnosti, mira i stabilnosti, postavljaju pred sva tijela državne vlasti, kao prioritetnu zadaću, izgradnju hrvatske države u svakom pogledu na osnovama vladavine prava i socijalne pravde. Pri tom posebnu pozornost valja posvećivati zaštiti ljudskih prava i sloboda, te suzbijanju svih oblika kriminala.

S tim u svezi, potrebno je osigurati da sudbena vlast u potpunosti dovrši svoj, Ustavom i zakonima predviđeni, ustroj, da bi se mogla postići sukladnost s ustrojem izvršne vlasti i zajamčiti potrebna učinkovitost svih sastavnica.

Sveukupna državna uprava mora biti u službi građana i stoga uljudna i nebirokratska, učinkovita i nepodmitljiva. Valja odlučno razotkrivati i uklanjati sve oblike korupcije.

S tim u svezi Vlada je dužna dovršiti svrhoviti ustroj državne uprave, sa sustavom učinkovitog nadzora rada i pojedinih tijela i pojedinih službenika. Posebno se javlja nužnost pravnog uređenja odnosa i sukoba javnih i privatnih interesa, u vrijeme obavljanja, i neposredno po prestanku, državnih dužnosti.

Najveću pozornost, sve nadzorne državne službe dužne su posvetiti otkrivanju i gonjenju gospodarskog kriminala, osobito onog u izravnoj, ili neizravnoj, svezi s državnim financijama i imovinom.

6.

Zbog promijenjenih unutarnjih i vanjskih okolnosti potrebno je provesti promjene i unaprijediti sustav na području obrane i nacionalne sigurnosti.

Sustav i jačinu hrvatskih oružanih snaga valja prilagoditi novim strateškim zahtjevima koji proizlaze iz sadašnjeg geopolitičkog i međunarodnog položaja Hrvatske.

Ministarstvo obrane mora osigurati da sveukupno ponašanje oružanih snaga bude pravno uređeno, i dosljedno provođeno.

Posebno valja razmotriti potrebu izmjena donijetih propisa i odluka u svezi s prijelazom iz ratnog, odnosno izvanrednog u mirnodopsko stanje.

Ne samo proračun, nego i djelatnost, Ministarstva obrane treba što prije rasteretiti prenošenjem socijalne brige za sudionike Domovinskog rata na druga državna tijela.

Ministarstvo unutarnjih poslova, djelatnost kojega je također nužno bila uvjetovana ratnim okolnostima, mora se odlučno usmjeriti na suzbijanje unutarnjeg i međunarodnog kriminala, posvećujući posebnu pozornost problemu droge i terorizma.

S obzirom na pojavnosti očite zloporabe demokracije, otvorenim zahtjevima za kompromitaciju i destabilizaciju demokratski izabrane vlasti, što objektivno smjeraju i žele dovesti do obaranja vlasti koja je Hrvatsku izbavila iz jugoslavenskog i komunističkog sustava, to se ne samo Ured za nacionalnu sigurnost, nego i sva istinski demokratska hrvatska javnost, mora pozabaviti izvorima i krajnjim ciljevima takvih pojavnosti.

Pri tom je znakovito da su se one pojačavale u završnom razdoblju Domovinskog rata i da se nastavljaju bez obzira na njegov ishod, ne obazirući se na pravo i dužnost demokratski uspostavljene vlasti na zaštitu ustavnog poretka.

I službe sigurnosti, i sva hrvatska javnosti, ne trebaju tim pojavnostima davati pretjeranu pozornost, ali ih ne smiju ni zanemariti, imajući u vidu kretanja u nekim drugim zemljama.

7.

Sa stajališta gospodarstva razdoblje pred nama mora biti obilježeno brzim i trajnim rastom. U 1996. godini treba osigurati nastavak stabilnosti nacionalne valute - kune. Povoljnu okolnost predstavlja i činjenica da će prema međunarodnim prosudbama Hrvatska i tijekom 1996. ostvariti najbolje gospodarske rezultate od svih prijelaznih zemalja. Da bi se to ostvarilo, neophodno je ubrzati preustrojstvo gospodarstva, ozdravljenje banaka, provedbu privatizacije i učinkovitiju zaštitu vjerovnika.

Svi gospodarski subjekti moraju se pozabaviti u prvom redu smanjenjem troškova poslovanja i tehničkom racionalizacijom, odnosno podizanjem proizvodnosti.

Vlada svojom politikom mora poticati povećanje domaće štednje i osigurati dugoročne investicije od strateške važnosti.

Samo na taj način moguće je ostvariti neophodan gospodarski napredak, i socijalnu stabilnost, uz potrebnu skrb za umirovljenike, invalide, prognanike i sve stradalnike rata.

Svim gospodarsko-financijskim odlukama težiti da se što potpunije ostvaruje ustavno načelo, po kojemu je Hrvatska demokratska država slobodnog tržišta, ali i socijalna država, u kojoj je socijalna pravda jedno od temeljnih ustavnih vrednota.

U tom pogledu posebnu ulogu mora imati Državni proračun. To se očituje i u njegovu prijedlogu za 1996. godinu, koji svojom izmijenjenom strukturom - kao sažetak gospodarske, pa i sveukupne državne politike - jamačno teži poticanju razvitka, zaposlenosti i postupnom podizanju životnog standarda.

Osiguravajući podjednake uvjete za sve, državna vlast, na svim razinama, mora poticati duh poduzetništva i slobodne tržišne utakmice. Pri tom valja imati na umu da je od svih reformi najteže promijeniti naslijeđenu svijest uopće pa tako i u poslovanju, osobito kad je u obrani stečenih probitaka. Stoga treba činiti sustavne napore da se što odlučnije prekida s bivšom socijalističkom praksom pasivnog čekanja rješenja "odozgo". Sva tijela državne vlasti, na svim razinama, kao i svaki gospodarstvenik mora vlastitim inicijativama pokretati gospodarski napredak, pitajući se kako je i koliko pridonio općem boljitku u Hrvatskoj.

8.

U ovoj godini treba konačno završiti raspravu i donijeti zakon o denacionalizaciji, odnosno o odšteti za oduzetu imovinu. Pri tom valja polaziti od načela da se ispravljanjem nepravdi iz prošlosti ne naprave još veće nepravde u sadašnjosti, ali isto tako potrebno je voditi računa kako o utjecaju na gospodarski život tako i o državnim interesima u cjelini.

9.

Prestankom ratnih okolnosti i očekivanim gospodarskim rastom u mirnodopskim uvjetima stvaraju se preduvjeti za drugačijom preraspodjelom nacionalnog bogatstva, odnosno proračunskih sredstava. Već u ovoj godini bit će moguća nešto, na nekim područjima i znatno veća financijska potpora države u znanosti, prosvjeti, kulturi i sportu. To, jamačno, još neće biti zadovoljavajuće, ali može dodatno potaknuti i olakšati rješavanje njihovih problema.

10.

I u ovoj godini valja nastaviti provedbu reforme zdravstvenog sustava s težnjom krajnje racionalizacije, bolje tehničke opremljenosti i privatizacije.

S obzirom na sadašnje materijalne mogućnosti društva možemo biti zadovoljni zdravstvenim stanjem pučanstva, mjerenim prema uobičajenim kriterijima svjetske zdravstvene organizacije, ali je potrebno poduzimati korake za ravnomjerniji ustroj zdravstvene službe po županijama, osobito u svezi sa stanjem na dosada okupiranim područjima.

U proteklom razdoblju hrvatska država trošila je golema sredstva i za zdravstveno zbrinjavanje stotine tisuća prognanika i izbjeglica. U narednom razdoblju valja jasno razgraničiti i utvrditi kriterije za uključivanje u sustav socijalne skrbi samo onog dijela pučanstva kojem je ona i neophodno potrebna.

Suzbijanjem zloporaba u ovom sustavu i "rada na crno", stvorit će se preduvjeti za kvalitetnije rješavanje stvarnih socijalnih problema.

11.

U okviru općeg programa obnove i razvitka, u ovoj godini treba poduzimati određenije korake, programske, pravne i gospodarske, za sustavno i postupno rješavanje zabrinjavajućeg demografskog stanja u cjelini, a pogotovo u pojedinim županijama i općinama.

Program demografske obnove mora biti stalna briga i obveza sveukupne državne politike i uprave na svim razinama, ali i svih sastavnica društvenog života.

12.

Sve naprijed navedene bitne zadaće hrvatske državne politike u 1996. godini čine - samo se po sebi razumije - i operativni program i programske zadaće hrvatske Vlade za naredno razdoblje. S obzirom na sve postignute uspjehe u prošloj - 1995. - godini, u ovoj, prijelaznoj godini na mirnodopsko stanje, postoje sve pretpostavke za dalje uspjehe u sveukupnoj, gospodarskoj i kulturnoj izgradnji, te za jačanje međunarodnog položaja samostalne i nezavisne, suverene i demokratske hrvatske države.

Uvjeren sam, stoga, da ćemo u ovoj, 1996. godini, u mirnodopskim uvjetima, postići rezultate dostojne onim ratnim u prošloj godini, na putu izgradnje samostalne Hrvatske u zemlju zajamčenih ljudskih sloboda, sreće i blagostanja svih njezinih građana.

Hvala na pozornosti.